

Marissa Martikainen

OHJE SOTEEKIN LAPSIPARKKITOIMINNAN SUUNNITTELUUN

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

2014

OHJE SOTEEKIN LAPSIPARKKITOIMINNAN SUUNNITTELUUN

Martikainen, Marissa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
toukokuu 2014
Ohjaaja: Majuri-Kylväjä, Marjatta
Sivumäärä: 36
Liitteitä: 2

Asiasanat: vuorovaikutustaidot, sosiaalisuus, sosiaaliset taidot

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään millä tavoin lyhytkestoisessa hoidossa voitaisiin tukea hoitolasten vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Työ pohjautuu Soteekin Lapsiparkissa toimineiden sosionomiopiskelijoiden kokemuksiin, jotka selviteltiin kyselyn avulla. Selvitystyö nähtiin tarpeelliseksi, koska Soteekissa ei toistaiseksi ole ollut yhtä selkeää ohjeistusta toiminnan suunnitteluun vaan ainoastaan eri opiskelijoiden eri aikana tekemiä yksittäisiä huomioita.

Tutkimus toteutettiin laadullisena e-lomake –kyselynä ja kohderyhmänä toimivat erään saman vuosikurssin sosionomiopiskelijat.

Teoriatietojen ja tutkimuksesta saatujen tulosten pohjalta luotiin Soteekkiin ohjeistus Lapsiparkkitoiminnan suunnittelua varten. Tehdyn ohjeistuksen pohjalta, ei ainoastaan sosionomiopiskelijat, vaan myös sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja fysioterapeuttiopiskelijatkin pystyvät huomioimaan hoitopäivän suunnittelussaan lasten ikäkausittaisen sosiaalisen kehityksen erot sekä sisällyttämään siihen vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja tukevaa toimintaa.

GUIDE FOR PLANNING SOTEEKKI'S LAPSIPARKKI DAY CARE

Martikainen, Marissa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

May 2014

Supervisor: Majuri-Kylväjä, Marjatta

Number of pages: 36

Appendices: 2

Keywords: interaction skills, sociality, social skills

The purpose of this thesis was to clarify in which way the children's interaction and social skills development could be supported in the short-term day care. The work is based on the Social services students' working experiences in Soteekki's day care service Lapsiparkki. The experiences were collected by using the questionnaire. Since there was not clear and one unambiguous instruction for the day care planning in Soteekki, it was needed to clarify. There were only some earlier notices that students had made in past years.

This research was put into practice as qualitative e-form questionnaire and its target group was one class of Social services students.

Based on research's results and theory a set of instructions for day care's planning was drawn up as a tool for action plan at Soteekki's Lapsiparkki. Based on this instruction not only Social services students but also nurse, healthcare and physiotherapy students can take into account in their day care planning the differences in children's level of age development and also include in the plan such activities that support their development of social and interaction skills.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖ PROJEKTINA.....	6
2.1	Mikä on projekti?	6
2.2	Projektityyppi ja projektin määrittely	7
3	MIKÄ ON SOTEEKIN LAPSIPARKKI?	7
4	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS.....	8
5	EI-KIELELLINEN JA KIELELLINEN VUOROVAIKUTUS	9
5.1	Ei-kielellinen vuorovaikutus.....	9
5.2	Kielellinen vuorovaikutus.....	10
6	SOSIAALISUUS JA SOSIAALISET TAIDOT.....	11
7	LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS JA TAIDOT	12
7.1	0-1 –vuotias	12
7.2	1-2 –vuotias	14
7.3	2-3 –vuotias	16
7.4	3-4 –vuotias	17
7.5	4-5 –vuotias	18
8	VUOROVAIKUTUS- JA SOSIAALISTEN TAIDOJEN KEHITYKSEN TUKEMINEN.....	20
9	PIENTÄ HOITORYHMÄÄ JA LYHYT KESTOISTA HOITOA PUOLTAVAA TEORIAA.....	21
10	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS	22
11	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
11.1	Tutkimuksen vaiheet	23
11.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	23
11.3	Tutkimusmenetelmän valinta.....	24
11.4	Tutkimusaineiston hankintamenetelmä	24
11.5	Aineiston analysointi.....	25
12	TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
12.1	Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen vaikuttaminen	26
12.2	Opiskelijan oma toiminta Lapsiparkissa	26
12.3	Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen Lapsiparkissa	27
12.4	Hoitopäivän suunnittelu.....	28
12.5	Vierastamisiän huomioiminen	28
12.6	Kodin ulkopuolinen hoito.....	29
12.7	Vuorovaikutuksen tarpeelliset sosiaaliset taidot	29

12.8 Kielellisen kehityksen tukeminen	31
12.9 Yhteisleikkiin tarvittavat sosiaaliset taidot.....	31
12.10 Matalasti sosiaalisen lapsen aktivoiminen.....	32
12.11 Hoitajien vaihtuvuus	32
13 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	33
14 PROJEKTIN ARVIOINTI	34
LÄHTEET	36
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Olen suorittanut oman Soteekki-harjoitteluni keväällä 2013, jolloin itse kaipasin Lapsiparkkitoiminnan suunnittelun avuksi jotain selkeää konkreettista ohjetta. Soteekissa ei ole ollut selkeää ohjeistusta Lapsiparkkitoiminnan suunnitteluun vaan ainoastaan eri ihmisten eri vuosina kirjaamia huomioita. Sosionomien lisäksi Soteekissa on harjoittelijoina terveydenhoitaja-, sairaanhoitaja- ja fysioterapeuttiopiskelijoita, joilla ei välttämättä ole tietotaitoa pienten lasten ikäkausittaisesta kehityksestä.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää sosionomiopiskelijoiden kokemuksia miten Soteekin Lapsiparkissa pienessä ryhmässä tapahtuvalla lyhytkestoisella hoidolla voitaisiin tukea hoitolasten vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Kyselyn kohderyhmänä ovat erään vuosikurssin opiskelijat, jotka ovat toimineet Soteekki-harjoittelunsa aikana hoitajina Lapsiparkissa.

Teoriatiedon ja kyselystä saatujen tulosten pohjalta suunnittelen ja toteutan Lapsiparkkiin ohjeistuksen hoitopäivän suunnittelun tueksi. Tavoitteenani on saada jatkossa hoitopäivään sisällytettyä toimintaa, mikä vahvistaisi hoitolasten vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymistä.

2 OPINNÄYTETYÖ PROJEKTINA

2.1 Mikä on projekti?

Projektilla pyritään saavuttamaan ennalta määritelty tavoite ja se on kertaluontoinen. Sitä ohjaa projektisuunnitelma, jossa on määritelty tavoitteet, toimintatavat ja aikataulu. Projektilla pyritään kehittämään jotain, tässä tapauksessa Lapsiparkin toimintaa. (Kettunen 2009, 15-16., Silfverberg 2007, 21)

2.2 Projektityyppi ja projektin määrittely

Tutkimusprojektissa voi olla mahdotonta asettaa täsmällistä tavoitetta. Tutkimustavoite voidaan asettaa, mutta lopullista tutkimustulosta ei voida ennalta määrätä. Tällaisessa projektissa tavoitteena on projektin läpivieminen, jonka tutkimustulos on ennalta määräämätön. (Kettunen 2009, 22.) Tutkimuksen lisäksi opinnäytetyössä pyritään kehittämään Soteekin palvelutuotetta eteenpäin, joten kyseessä on myös kehittämishanke. Kehittämishankkeeseen sisältyy muun muassa palveluiden ja/ tai tuotteiden kehittäminen (Silfverberg 2007, 22). Projektin määrittelyvaiheella määritetään millainen lopputulos projektilla halutaan saavuttaa (Kettunen 2009, 51). Toisin sanoen tutkijana tavoittelen ohjeistusta Lapsiparkkiin opiskelijoiden kokemusten kautta, mutta voi käydä esimerkiksi niin, että tulokset saatuani ohjeistuksen laatiminen tapahtuu ainoastaan teorian pohjalta.

3 MIKÄ ON SOTEEKIN LAPSIPARKKI?

”Soteekki on Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden palvelukeskus, joka tarjoaa laadukkaita hyvinvointipalveluja opiskelijatyönä opettajan ohjauksessa. Soteekissa toimii sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja-, sosionomi- ja fysioterapeuttiopiskelijoita sekä kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita. Palvelutoiminta on maksullista.” Jokaiselle palvelutuotteelle tehdään toimintaan perustuva kirjallinen sopimus. (Palvelukeskus Soteekin www-sivut 2013; Soteekki 2012. Lapsiparkkitoiminnan ohjeistus)

Soteekin Lapsiparkki-toimintaa järjestetään viikoittain tiistaisin ja torstaisin Satakunnan ammattikorkeakoulun tiloissa. Toimintaa tarjotaan lapsiperheiden arjen tueksi ja parkkia on mahdollisuus käyttää väliaikaisena lasten hoidon apuna. Toiminta on maksullista, eikä se ole yksityistä tai kunnallista päivähoitoa korvaavaa. Lapsiparkkiin ei voi tehdä pysyväisvarausta vaan ilmoittautumiset otetaan vastaan edellisenä päivänä. (Soteekki 2012. Lapsiparkkitoiminnan ohjeistus.) Nuorimmat hoidettavat lapset ovat iältään puolivuotiaita ja vanhimmat pääsääntöisesti noin 5-vuotiaita.

4 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Eläminen vauvan kanssa on vuorovaikutusta ympäri vuorokauden. Vauvan pään kääntymistä kohti äidin rintaa pidetään varhaisena, ensimmäisenä merkinä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Tämä liike tarkoittaa ravinnon etsimisen lisäksi myös ensimmäistä jollekin toiselle osoitettua viestiä, ”Huolehdi minusta.”, johon vastaanottaja tavallisesti reagoi. Se on ensimmäinen vauvan ja vanhemman välinen sosiaalinen vuorovaikutustilanne. Peruselementit vuorovaikutuksessa ovat antaminen ja saaminen. Äiti antaa vauvalle hoivaa ja ravintoa, jolloin äiti kokee olevansa tärkeä, vauvan ollessa riippuvainen hoivasta ja huolenpidosta. Kun vauvalle tarjotaan hyvää oloa, vaikutetaan ratkaisevasti hänen kehitykseensä. (Alijoki 1998, 9.; Keltikangas-Järvinen 2012, 52-53.; Salo & Tuomi 2008, 10.)

Vanhemman ja vauvan välillä tapahtuu sekä kielellistä että ei-kielellistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus edellyttää toisen toimintoihin suuntautumista ja on luonteeltaan vastavuoroista. Vuorovaikutukseen on erilaisia keinoja, kuten eleet, ilmeet, katsekontaktit, liikkeet ja kieli. Varhaista vuorovaikutusta koetaan arjen eri tilanteissa esimerkiksi syöttämisessä ja puettamisessa. (Alijoki 1998, 9-11.)

Varhaisen vuorovaikutuksen laatu on ratkaisevan tärkeässä asemassa pienen lapsen keskushermoston kehityksessä. Jos vauvan elinympäristössä on jokin vuorovaikutuksen kehitystä uhkaava tekijä, tulee varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen kiinnittää erityistä huomiota, jotta vanhemmat ja vauva pääsisivät kehittämään vuorovaikutussuhdettaan turvallisesti. Vuorovaikutustaitojen, muistin kehityksen ja maailman jäsentämisen kannalta arjen rutiinit ovat vauvalle keskeisiä. (Loukusa & Paavola 2000, 262-263., 273)

Riittävä perusturva takaa sen, että lapsi pystyy tutkimaan ympäristöään. Lapsi kykenee oppimaan ja luomaan uutta sekä leikkimään. Riittävän perusturvan myötä lapsi oppii sen, että jos tarvitsee tukea tai hoivaa, on sitä myös saatavilla aina tarpeen tullen. Vanhempien riittävä herkkyys lapsen viesteihin, niiden oikein tulkitseminen ja viesteihin vastaaminen ovat tunnusmerkkejä hyvästä varhaisesta vuorovaikutuksesta. (MLL vanhempainnetti www-sivut.)

5 EI-KIELELLINEN JA KIELELLINEN VUOROVAIKUTUS

5.1 Ei-kielellinen vuorovaikutus

Ihmisten kommunikoinnista vain osa on sanallista. Sen osuuden arvellaan olevan vain kymmenen prosenttia. Loppuosa viestinnästä tapahtuu eleillä, ilmeillä ja liikkeillä, hajujen ja makujen kautta tai kosketuksella. Nämä ymmärretään ja tulkitaan jopa tärkeämmiksi viesteiksi kuin sanallisesti tapahtuva kommunikointi. Omia tunteita ilmaistaan usein kasvojen ilmeillä, katseesta voidaan päätellä millainen tunneilma-
piiri vallitsee vuorovaikutustilanteessa. Myönteisessä vuorovaikutustilanteessa kommunikoijat pitävät yllä katsekontaktia, kun puolestaan epämiellyttävissä tilanteissa yritetään välttää toisen silmiin katsomista. Käsien liikkeillä puolestaan voidaan esimerkiksi korostaa tärkeää asiaa ilmaisussa. (Alijoki 1998, 12.)

Ei-kielelliset viestit otetaan vastaan aisteilla. Normaalisti kehittyvä lapsi kykenee kommunikoimaan päämäärätietoisesti jo ennen puheen oppimista. Pieni lapsi, joka ei vielä osaa puhua, rakentaa aistien kautta maailman- ja mielikuvaa asioista ja näihin asioihin pohjautuu myöhempi kielellinen oppiminen. Vanhemmat osaavat toimia vauvan kanssa vaistomaisesti, kosketus on hellää ja puhetapa lempeä. Katsekontakti ja äänensävy esimerkiksi vaipan vaihtotilanteessa on tärkeää. Jos vanhempi katselee muualle tai äänensävy on kireä vaikkapa väsymyksen vuoksi, voi vauva kokea läheisyyden puutetta ja äänensävy aiheuttaa vaikeutta ymmärtää vanhemman viestistä olennaisinta. Sanaton viestintä ei useinkaan ole tietoisista. Vaistot ja tunteet vaikeuttavat taidon kehittämistä ja hallintaa. Kuitenkin vaalimalla ja kehittämällä tunteita ja empatiakykyä, voidaan edistää toisten tilanteisiin eläytymistä ja paremman vuorovaikutuksen kehittymistä. (Alijoki 1998, 12.; Loukusa & Paavola 2000, 15)

Sanattoman viestinnän muotoina lapsen viidentoista kuukauden ja kolmannen ikävuoden välillä ovat itku, hengitys, asennot, kasvon ilmeet, fyysinen kontakti, käsivarren ja käden liikkeet sekä jalan ja jalkaterän liikkeet. Ilmeillä lapsi viestittää tunteitaan, itkulla hän kertoo olevansa onneton. Rentoutuneella lapsella kädet roikkuvat sivuilla vapaasti, jännittynyt tai vihainen lapsi puolestaan puristaa kätensä nyrkkiin. Roikkuva pää ja hartiat kertovat lapsella olevan huolia, itseluottamuksesta puolestaan

viestii pään pystyasento ja taakse vedetyt hartiat. Fyysisellä kontaktilla lapsi joko pyristelee itseään pois epämiellyttävästä tilanteesta tai painautuu aikuista vasten, koska hänellä on hyvä olla. Hengityksestä voidaan aistia lapsen mielentila. Hidas ja vakaa hengitys kertoo hyvästä olosta, kiihtynyt hengitys puolestaan voi merkitä pelkoa. (Woolfson 2001, 22-23.)

Ei-kielelliseksi viestinnäksi katsotaan myös tukiviittomat. Tukiviittomia voidaan käyttää kielellisen erityisvaikeuden omaavien lasten puheen tukena. (Loukusa & Paavola 2000, 116.)

5.2 Kielellinen vuorovaikutus

Kielellinen vuorovaikutus syntyy kun vuorovaikutuksessa keskenään olevat henkilöt hallitsevat saman äidinkielen. Kun sanan merkitys on sama sekä puhujalle että kuulijalle, voidaan tulla ymmärretyksi. Kielellisen viestinnän tueksi tarvitaan aina myös ei-kielellisiä taitoja, jotka vahvistavat viestintää. Kieltä voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin, vanhempi puhuu eri tavalla lapselleen kuin esimerkiksi viranomaiselle. Vanhemmat opettavatkin lapsilleen, miten kieltä käytetään eri tilanteissa: koulussa, kotona tai vaikkapa vanhemmalle ihmiselle puhuttaessa. Erilaisten koodien hallitseminen auttaa selviytymään kaikista erilaisista vuorovaikutustilanteista. (Alijoki 1998, 13.)

Alijoki viittaa Leiwon (1986) teokseen, jossa englantilainen kielitieteilijä M. A. K. Halliday toteaa seuraavaa: Jotta lapsi oppisi käyttämään kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, tulisi hänelle antaa mahdollisuus vaatia, pyytää, kutsua ja käskää. Lapsen tulisi myös saada osoittaa kielen avulla niin pelkoa, vihaa, rakkautta, inhoa, hellyyttä kuin yhteenkuuluvuutta ja erimielisyyttäkin. Lisäksi hänelle tulisi antaa mahdollisuus kertoa tarinoita, vitsejä, runoja, loruja ja kertomuksia, ehkäpä jopa oppia juonittelemaan, johtamaan harhaan ja teeskentelemään. Lapsen kanssa tekeminen ja vuorovaikutustilanteisiin vieminen on tärkeää, jotta lapsi saa mallin vuorovaikutustilanteissa toimimisesta. Kun lapsi on mukana eri tilanteissa, joissa vanhempi kommunikoi muiden ihmisten kanssa, oppii hän erilaiset kielenkäyttötavat. Samalla tapahtuu

myös läheisten arvomaailmaan tutustumista ja sosiaalisten tapojen oppimista. (Alijoki 1998, 13-14.)

6 SOSIAALISUUS JA SOSIAALISET TAIDOT

Sosiaalisuudella tarkoitetaan ihmisen synnynnäistä temperamenttipiirrettä, jolla voidaan selittää sitä, kuinka tärkeää ihmiselle on toisten seura ja kuinka ehdottomana hän näkee yhdessäolon yksin olemisen sijasta. Sosiaalisuus on halua olla toisten ihmisten kanssa, kun taas sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä tulla toimeen toisten ihmisten kanssa. Nämä taidot opitaan kasvatuksen ja oman kokemuksen kautta. Korkea sosiaalisuus ei johda automaattisesti hyviin sosiaalisiin taitoihin, vaan jokaisella on mahdollisuus oppia riittävät sosiaaliset taidot niin, että kanssakäyminen toisten kanssa on sujuvaa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-50.)

Sosiaalisia taitoja ovat kyky sosiaalisten tilanteiden analysoimiseen ja ymmärtää, miten niihin päädytään, kyky ongelmanratkaisuun, sovitteluun ja neuvottelemiseen, kyky tehdä kompromisseja sekä kyky toisten ihmisen mielialojen ymmärtämiseen. Lisäksi erilaisten ongelmanratkaisumallien hallitseminen ja kyky ennakoida omien ratkaisujensa vaikutuksia ovat sosiaalisia taitoja. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan siis sellaisia valmiuksia, mitkä mahdollistavat ongelmanratkaisun ja henkilökohtaisten päämäärien saavuttamisen arjen eri tilanteissa, jotka johtavat sosiaalisissa tilanteissa positiivisiin seuraamuksiin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-50.; Nurmi ym. 2010, 54)

Pienellä lapsella ei ole vielä jatkuvaa sosiaalista tarvetta olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, mutta lapsi on kiinnostunut muista ihmisistä. Sosiaalinen lapsi on nopeasti valmis ottamaan kontaktia vieraaseen ihmiseen, hän tarkastelee vierasta uteliaana ja hymyilee. Aikuinen pitää helposti lapsesta joka on aurinkoinen, hyväntuulinen ja korkeasti sosiaalinen. Lapsi on kiinnostunut ihmisistä ja jokainen saatu vuorovaikutuskontakti, vieraaltakin ihmiseltä, lisää lapsen kiinnostusta muita ihmisiä kohtaan. Pienellä lapsella korkea sosiaalisuus on hyvä asia, mutta siitä voi koitua haittaa murrosiässä ja myöhemmin aikuisuudessa. Aktiivinen, sosiaalinen lapsi ei hallitse

vuorovaikutustilanteita ja innostuessaan leikkiminen päättyy lopulta kieltoihin tai jopa jäähyenkille. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50-51., 60.)

Perimä ja synnynnäinen temperamentti vaikuttavat siihen, kuinka luontevasti lapsi oppii sosiaalista kanssakäymistä tai ylipäättään siihen, miten halukas hän on oppimaan. Kuitenkaan tämä luontainen valmius ei vaikuta sosiaalisten taitojen kehittymiseen, vaan nämä taidot kehittyvät oppimalla. Perheen vuorovaikutusmallit ovat keskeisessä asemassa sosiaalisten taitojen omaksumisessa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49.; Nurmi ym. 2010, 55)

Matalasti sosiaalinen lapsi ei halua olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja vetäytyy leikkimään yksin. Tämä ei ole ongelma, jos lapsen sosiaaliset taidot riittävät tarvittaessa toisten kanssa toimimiseen. Vuorovaikutukseen haluton lapsi saattaa jäädä ilman positiivista palautetta, kun hän ei osallistu toisten kanssa toimimiseen, eivätkä hänen sosiaaliset taitonsa pääse harjaantumaan. Lapsille tulisi järjestää leikki-tilanteita, joissa aikuinen varmistaa, että ujokin lapsi pääsee kokemaan yhdessä olemisen hauskuuden ja leikkiin mukaan ottamisen. Ujokin lapsi voi haluta mennä mukaan leikkiin, mutta hän ei välttämättä uskalla tehdä sitä. Aikuisen onkin syytä olla turvaamassa ensitapaamista, koska ujous kaikkoo tilanteen tullessa tutuksi. Aikuinen on turvana siihen asti, että lapsi uskaltaa mennä leikkiin yksin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 61.)

7 LAPSEN SOSIAALINEN KEHITYS JA TAIDOT

7.1 0-1 –vuotias

Tulevan vuorovaikutussuhteen kannalta vauvan ensimmäiset elintunnit ja –päivät ovat erittäin tärkeitä. Alijoen mukaan useat tutkimukset viittaavat siihen, että syntymän jälkeinen välitön ihokontakti on todettu tärkeäksi. Vauvan silittely ja koskettelu poistaa syntymän luomia pelkoja ja on tärkeää äidin ja vastasyntyneen välisen vuorovaikutuksen kehittymiselle. Sekä vauvalla että vanhemmilla on vaistonvarainen tarve kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen. Vauva pyrkii itsensä ilmaisemiseen ja

vuorovaikutukseen jo ennen kuin puhe alkaa kehittyä. Vuorovaikutustaidot kehittyvät ja uusien kommunikointitapojen oppiminen on nopeaa. Ensimmäisten elinviikkojen ja –kuukausien aikana vauva saattaa jo matkia joitain ilmeitä. Ensimmäisiä ilmaisukeinoja vauvalla ovat äänteleminen, ilmeily sekä jaloilla ja käsillä huitominen ja potkiminen. 6-8 viikon ikäisenä lapsi alkaa hahmottaa tuttujen ja vieraiden kasvojen eroja, lapsi pyrkii katsekontaktiin, on kiinnostunut esineistä ja valveillaoloaika suurenee. Tässä kehitysvaiheessa vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus monipuolistuu. ”Esineiden ja tunnetilojen nimeäminen luo pohjaa lapsen tunnetaitojen ja kielellisten taitojen kehitykselle.” (Alijoki 1998, 38., 40.; MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#))

Itku kertoo, ettei vauvalla ole kaikki hyvin. Vanhemmat oppivat jo vauvan ensimmäisten elinviikkojen ja -kuukausien aikana tunnistamaan erilaiset itkut, esimerkiksi hyvin pitkä sisäänhengitysvaihe vauvan itkussa tarkoittaa useimmiten kiukkua, voimakasta kipua tai säikähdyttä. Vieras hoitajakin oppi tunnistamaan itkujen erot viettäessään lapsen kanssa pitemmän aikaa. Vauva rauhoittuu, kun itkun aiheuttaja, esimerkiksi nälkä on selätetty. Vauva voi myös itkeä, vaikka kaikki perustarpeet olisivat tyydytettyjä. Tämä voi olla vanhemmille raskasta, mutta aikuisen olisi hyvä muistaa, että vauvoilla on tapana itkeä. Vanhemman pysyessä rauhallisena, rauhoittuu vauvakin helpommin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 54; MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#))

2-3 kuukauden iässä vauva alkaa jutella lähinnä joteltelemalla. Vastaaminen lapsen jokelteluun ja hymyilyyn on ensiarvoisen tärkeää, koska lapsi haluaa vanhemman vastaavan hänen jutusteluunsa. Hymyileminen ja itkeminen ovat luontaisia niin kutsuttuja ”ei-opittuja taitoja”, joiden avulla vuorovaikutusta aletaan opettelemaan ulkomaailman kanssa. Kolmen neljän kuukauden iässä kiinnostutaan toisista vauvoista ja lapsista. Riemun kiljahduksia ja iloista naurua voi kuulla jo neljän kuukauden ikäiseltä lapselta. 5-6 kuukauden ikäisenä vauva joteltelee jo itsekseen, leluilleen ja tutuille. Hymyä ja ääntelyä voi kohdistua jo tässä iässä myös muille lapsille, myös oma peilikuva hymyilyttää. (Keltikangas-Järvinen 2012, 53.; MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#))

Vauva saavuttaa vierastamisiansä kuudennen ja yhdeksännen elinkuukauden välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi saattaa pelätä vieraan näköisiä ihmisiä ja erossa oloa

omista läheisistään. Syntyy ymmärrys siitä, että äiti ja isä ovat erillisiä yksilöitä. Itkuisuuden ja kärtyisyyden lisääntyminen ovat normaalia vierastamisvaiheessa. Eriytyisen tärkeää tässä vaiheessa on vanhempien hellät kosketukset, lämpö ja läheisyys. Mikäli lapsi aloittaa vierastamisvaiheen aikana päivähoiton, voi se olla rankka kokemus. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).) Lapsiparkissa työskentelevien opiskelijoiden tulisi osata huomioida vierastamisvaiheen itkuisuus ja kärtyisyys varsinkin, jos lapsi on perheen ulkopuolisen hoidossa ensimmäisiä kertoja elinaikanaan.

Yhdeksän kuukauden iässä kiinnostus toisiin lapsiin on selkeää, kaveria tarkastellaan kiinnostuneena ja uteliaana. Kymmenen kuukauden ikäinen lapsi osoittaa vanhemmilleen tunteitaan vastaamalla vanhemman antamaan halaukseen. Leikki monipuolistuu lähestyttäessä vuoden ikää, mukavia leikkejä lapselle tuolloin ovat esimerkiksi erilaiset taputus- ja kurkisteluleikit. Liikkumaan opittuaan lapselle asetetaan uudenlaisia rajoja ja kiellettyä lapsi voikin osoittaa mieltään voimakkaasti. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).)

Ensimmäiset sanat opitaan yleensä noin vuoden ikäisenä. Nämä ovat usein lyhyitä esimerkiksi ”äiti”. Vuoden ikäinen lapsi tunnistaa useita eri ilmaisuja ja sanoja. Vanhemmat innostuvat lapsensa ensimmäisistä sanoista, tämä saakin lapsen yrittämään innokkaammin uusien sanojen oppimista. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).)

7.2 1-2 –vuotias

Lapsi oppii päivittäin uusia sanoja. Ensiksi lapsi oppii substantiiveja, jonka jälkeen opitaan verbejä ja kysymyssanoja, viimeisenä opitaan adjektiivit. Yhdellä sanalla voidaan tarkoittaa kokonaista lausetta esimerkiksi ” ”puua” voi tarkoittaa ”anna puuroa”, ”puuro on kuumaa” tai ”minulla on nälkä.” ” Äänen painon avulla vanhempi pystyy tulkitsemaan mitä lapsi tarkoittaa. Asioita voidaan myös yleistää, esimerkiksi ”juna” sanalla voidaan tarkoittaa myös metroa tai raitiovaunua. (Alijoki 1998, 52.)

Leikkien monipuolistuessa lapselle asetetaan tiettyjä rajoja hänen turvallisuutensa takaamiseksi. Lapsen rikkoessa rajoja pitää hänet useimmiten poistaa kielletyn puuhan parista, koska sanallinen kieltäminen ei vielä tehoa. Luvattoman puuhan tilalle

olisi hyvä keksiä muuta tekemistä, jottei lapsi palaa takaisin kiellettyyn puuhaan. Tottelemattomuus ei ole kovinkaan usein tahallista, vaan lapsi opettelee uusia sääntöjä ja ohjeita. Lähestyttäessä kahden vuoden ikää lapsi hakee rajoja teoillaan ja tulkitsee vanhempien reaktioita. Vaarallisiin asioihin voidaan tutustua yhdessä lapsen kanssa, esimerkiksi antamalla lapsen kokeilla kuuman kupin kylkeä. Vanhemmilta vaaditaan rajojen etsimisvaiheessa sinnikkyyttä tarpeellisten, perusteltujen rajojen asettamiseen, protestoinnista huolimatta. Tässä ikävaiheessa lapsi nauttii olostaan ihailun ja huomion keskipisteenä. Luottamuksella ja kannustuksella on vaikutus lapsen aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden kehittymiseen. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#))

1-2 –vuotias lapsi ei vielä jaksu keskittyä leikkimiseen pitkää aikaa kerrallaan. Leikeissä matkitaan toisia lapsia tai omia vanhempia. Lapset eivät vielä kykene yhteisleikkiin vaan he leikkivät vieretysten. Lapsen napatessa lelun toiselta, ei hän käsitä vielä miksei niin saa tehdä. Vanhemman tuleekin olla aktiivinen seuraaja lasten leikissä ja perustella, miksei toisen kädestä saa ottaa lelua. Näin toimiessa lapsi oppii huomioimaan toisten ihmisten tunteita, toiveita ja tarpeita. Itsekeskeisyys kuuluu tähän ikävaiheeseen, yhdessä toimimisen sääntöjä opitaan pikkuhiljaa. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#))

Yhteisleikkejä vuoden ikäinen leikkii kuitenkin omien vanhempien kanssa. Jo aiemmin mainittujen taputus- ja kurkistusleikkien lisäksi lapsi pitää erilaisista leikkilojuista. Kurkistusleikeillä pystytään harjoittamaan lapsen vierastamista lähtemisellä ja palaamisella. Hyvän vuorovaikutushetken lapsen kanssa voi saada aikaan esimerkiksi musiikin ääressä, yhteisellä tanssihetkellä tai vaikkapa sylittelyhetken körötellen ennen iltapesuja. Hoivaavia ja rauhoittavia vuorovaikutustilanteita voi puolestaan luoda nukkumaan mennessä heijaamalla ja laulamalla tuttuja lauluja. Omissa mielikuvitusleikeissään lapsi alkaa käyttää leluja. Tämän ikäisiä lapsia kiinnostavat esimerkiksi perässä vedettävät lelut ja palikat, myös pallon vierittäminen on hauskaa ja n. 1½ vuoden ikäinen lapsi saattaa jo heitellä palloa. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut.](#); Salo & Tuomi 2008, 52.)

Tässä ikävaiheessa kaikenlainen vanhemman ja lapsen yhdessä tekeminen ja leikkiminen, loruilu ja laulaminen sekä sylittelyt ovat myönteistä vuorovaikutusta, mikä

tuo iloa molemmille osapuolille ollen ensiarvoisen tärkeää lapsen kehitykselle. Vanhemman osoittama ihailu vaikuttaa positiivisesti luottavaisen itsetunnon muodostumiseen ja kykyyn luoda sosiaalisia suhteita. (MLL Vanhempainnetti www-sivut.; Salo & Tuomi 2008, 52)

Tässä iässä moni lapsi saattaa jo siirtyä päivähoitoon, jolloin omien vanhempien sijaan ollaan vuorovaikutuksessa vieraan ihmisen kanssa. Vuorovaikutusverkostoon liittyy nyt aikuisia, joilla kiintymyssuhde hoidettavaan lapseen ei ole samanlaista kuin omilla vanhemmilla. Tällaiset vuorovaikutustilanteet ovat lapselle haastavia. Uudesta tilanteesta selviytyäkseen lapsi tarvitsee huomiota ja tukea vanhemmiltaan sekä päivähoitajalta empaattista, eläytyvää kohtelua. (Alijoki 1998, 52.)

7.3 2-3 –vuotias

Kahden kolmen vuoden iässä lapsen puheeseen alkaa ilmestyä lyhyitä lauseita. Kie- len kehityksen herkkyyksivuosina aikuisella on suuri mahdollisuus vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen. Vuorovaikutus aikuisen kanssa, riippuen siitä millaista ja miten intensiivistä se on, vaikuttaa lapsen myöhempiin kielellisiin taitoihin. Varhaisina vuosina kieli opitaan aikuisilta. (Alijoki 1998, 53.)

2-vuotias ei vielä mielellään jaa lelujaan toisten lasten kanssa. Lapsille on tavallista lelujen nappaaminen toiselta, mutta myös esimerkiksi hiuksista vetämistä tai lyömistä voi tapahtua. Näin tapahtuessa tulisi vanhemman ottaa lapsi syliin ja silmiin katsoen kertoa miksei sillä tavoin saa toimia. Toisten huomioiminen voi vielä olla vaikeaa, vaikka lapsi voikin jo osata osoittaa myötätuntoa. Vasta lähempänä kolmatta ikävuotta toisten tunteiden tiedostaminen, tunnistaminen ja huomioonottaminen alkaa hahmottua. Lapsi kuitenkin nauttii toisten lasten seurasta, vaikka yhteisleikkiin tarvittavat sosiaaliset taidot eivät ole vielä kehittyneet. Mitä enemmän lapset leikkivät keskenään, sitä nopeammin lapset oppivat jakamaan tavaroita toisten kanssa. Sopuisasta leikkimisestä toisten kanssa kiittäminen vahvistaa lapsen hyvää sosiaalista käyttäytymistä. (MLL Vanhempainnetti www-sivut.; Woolfson 2001, 123-125.; 136)

Leikki monipuolistuu ja lapsi nauttii erilaisista mielikuvitus- ja roolileikeistä, lisäksi leluja osataan hyödyntää monipuolisesti leikissä. Lapsi saa leikistä iloa, leikin tukies- sa kehitystä. Lapsi nauttii myös vanhemmilleen tuottamasta ilosta, joka muodostuu hellittelyistä, hassuttelemisesta ja puuhastelusta yhdessä arkisissa askareissa esimer- kiksi lelujen siivoamisesta yhdessä. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).)

7.4 3-4 –vuotias

3-4 –vuotiaat lapset kaipaavat jo kaveria leikkeihinsä. Viimeistään tässä iässä olisikin suotavaa tutustua toisiin lapsiin ja opetella yhdessä olemisen pelisääntöjä. Yhteiset pelisäännöt kehittävät sosiaalisia taitoja, mutta lapset saattavat silti olla ristiriitatilan- teissa aggressiivisia. Tämän takia lapsen kanssa sosiaalisten taitojen harjoittaminen onkin tärkeää. Jotkut päivähoidon lapsista ovat tottuneet puuhailemaan yhdessä esi- merkiksi sisarustensa kanssa. Näille lapsille ryhmässä toiminen on jo luontevampaa. Osa lapsista saattaa olla ujoja, jolloin heitä tulee rohkaista toimimaan toisten lasten kanssa ujouden voittamiseksi. Osa puolestaan määrätietoisempia, joiden on tärkeää oppia toisten lasten huomioonottaminen. (MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).)

Yhdessä leikkiminen on hauskaa, mutta lapsen hyvinvoinnille on edelleen tärkeää yhdessä tekeminen vanhempien kanssa. Lapsi haluaa ihailua ja kehuja, mutta osoittaa myös itse mahtipontisestikin rakkautta ja ihailua vanhemmilleen. Kodin askareita opitaan yhdessä tekemällä, joka edistää myös vuorovaikutustaitojen karttumista ja lujittaa lapsen itsetuntoa, kun hän osaa tehdä ihan ”oikeita” töitä. (Alijoki 1998, 65.; MLL Vanhempainnetti [www-sivut](#).)

Kolmevuotias on jo oppinut tottelemaan vanhempien käskyjä, esimerkiksi tulemaan luokse kutsuttaessa tai pysähtymään kadunkulmaan pyydettyäessä. Nämä taidot opit- tuaan lapsella alkaa niin kutsuttu ”emootioiden kontrollin” vaihe. Aikuinen joutuu etsimään uusia keinoja, keinoja joilla saadaan lapsi rauhoittumaan ja kuuhunta tasoit- tumaan. Vanhemmilta saatujen ohjeiden totteleminen pehmentää vanhempien ja lap- sen välistä vuorovaikutusta. Mitä enemmän lapsi noudattaa ohjeita, sitä enemmän on aikaa harjoitella vaativampia sosiaalisia taitoja. Keltikangas-Järvinen mainitsee, että suomalaisen tutkimuksen mukaan noin 50 prosenttia alle 3-vuotiaiden vanhemmista

jättää huomioimatta lapsensa tottelemattomuuden ja voi jopa puolustaa sitä. Tämä ei ole lapsen myöhemmän sosiaalisen kehityksen kannalta hyvä toimintatapa. Mikäli lapsella on jo tässä ikävaiheessa ongelmia vanhempien tottelemisessa, voi se ennakoita sosiaalisen kehityksen ongelmia tulevaisuudessa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 57-58.)

Tottelemisen lisäksi on kuitenkin tärkeää, että lapsi osaa myös sanoa ”ei”. Oppiakseen arvioimaan mitä lapsi haluaa, tulee hänen pystyä erottamaan erilaisia suorituksia tai käskyjä toisistaan. Esimerkiksi päivähoitoon siirryttäessä voi vastaan tulla lapsia, joilla on vahvempi auktoriteetti, eikä tarkoitus ole, että lapsi ”alistuu” tottelemaan kaikkia. Vanhemmilla tulee olla ymmärrystä, mitä voi minkäkin ikäiseltä lapselta vaatia. Lapset ovat erilaisia, toiset oppivat nopeammin tottelemaan, toisten kanssa voidaan joutua ”vääntämään kättä”. Tottelemista tulisi tällöin vaatia vain mielekkäissä tilanteissa ja käskyjen sijaan olisi hyvä käyttää toistuvia kehotuksia, kunnes toivottu asia on saatu suoritettua. (Keltikangas-Järvinen 2012, 58-59.)

Tässä iässä lapsella alkaa myös niin kutsuttu kyselykausi. Mikä, missä, miksi, mistä ja mihin -kysymyksiä ilmenee jatkuvasti. Lapsen kysymyksiä ei saisi mitätöidä tai halventaa, vaan hänelle tulisi vastata rehellisesti. Näin pieni ei kuitenkaan kaipaa pitkää esitelmää vastaukseksi vaan yksinkertainen vastaus riittää. (Alijoki 1998, 66.)

Lapset tykkäävät myös kuunnella satuja. Aikuisten lapselle lukeminen edistää lapsen käsite- ja sanavaraston karttumista ja kehittää mielikuvitusta. Yhteinen lukuhetki antaa myös mahdollisuuden rauhoittumiseen ja lähellä olemiseen. Ei ole tavatonta, että lapsi haluaa samaa kirjaa luettavan uudelleen ja uudelleen. (Alijoki 1998, 66.) Lapsiparkissa voisi olla hyvä käytäntö lukea lapsille vaikkapa ennen lepoa. Pienemmät lapset voivat nukahtaa jo sadun aikana, kun taas isommat lapset, jotka eivät välttämättä enää nuku, saavat silti hoitopäivään rauhoittumishetken.

7.5 4-5 –vuotias

Nelivuotias nauttii omanikäistensä seurasta ja leikkii mieluiten 2-3 lapsen ryhmissä. Lapsi hallitsee jo ryhmässä toimimisen säännöt ja osaa kuunnella toisia. Itsekeskei-

syys vähenee tässä iässä, vaikkakin tunteidenhallinta voi olla vielä vaikeaa. Erimielisyystilanteissa saatetaan vielä tönä, mutta enenevässä määrin riidat selvitetään puhumalla lasten neuvottelutaitojen kehittyessä. Tämän ikäisenä lapsi leikkii mielellään yksinkertaisia joukkue- ja sääntöleikkejä, mutta erityisesti häviäminen on vaikeaa nelivuotiaalle. Mielikuvituksen kehittyessä myös leluja ja tavaroita opitaan käyttämään luovemmin, esimerkiksi huovasta ja tyynyistä muodostuu helposti maja. (Alijoki 1998, 67.; MLL Vanhempainnetti www-sivut.)

4-5 –vuotiaana lapsi alkaa vertaamaan itseään toisiin lapsiin. Samanikäisten joukossa pärjääminen vaikuttaa lapsen itsetuntoon. Lapsi kaipaa vanhemmiltaan itsetunnon vahvistamista, rohkaisua ja osattujen taitojen esille nostamista. Hän tarvitsee myös tietoa siitä, että uusia vaikeita asioita voidaan opetella, koska ensimmäistä kertaa lapsuudessa hän saattaa kokea huonommuuden tunnetta. Myös lapsen moraalinen käsitys kehittyy ja hän punnitsee oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan eroja. (MLL Vanhempainnetti www-sivut.)

Nelivuotias hallitsee äidinkieltä sujuvasti. Sanavarasto on neljään ikävuoteen mennessä kasvanut yli tuhanteen sanaan. Puheessa voi esiintyä vielä äännevirheitä. (Alijoki 1998, 67.) Viisivuotiaana lapsi hallitsee jo yli 2000 sanaa ja hän käyttää puheessaan pitkiä kieliopillisesti oikeita lauseita. Kysymysten esittäminen on edelleen runsasta ja kysymykset kohdistuvat ihmisten toimiin, aikaan, syihin, lukumääriin tai abstrakteihin asioihin. (Alijoki 1998, 68-69.)

Viisivuotias tarvitsee lapsiryhmää vuorovaikutustaitojensa harjoitteluun. Aikuisen seura ei riitä, vaan eri-ikäisten lasten kanssa opitaan kerhoissa tai päiväkodissa toimimaan ja tekemään yhdessä. Tässä iässä aikuisen tulee toimia rajojen asettajana ja olla lapsen saatavilla. Jos lapsi ei saa kontaktia toisiin samanikäisiin, saattaa siitä seurata passivoitumista ja pahimmillaan lapsi ei osaa keksiä itse itselleen tekemistä. Viisivuotias pelailee mielellään esimerkiksi muisti- ja lottopelejä vuorovaikutustaitojen lisääntyessä ja tietomäärän kasvaessa. Toisten kanssa pelaaminen opettaa vuoron odottamista, hienomotorisia taitoja, lukukäsitteitä ja tappion sietämistä. (Alijoki 1998, 67-68.)

8 VUOROVAIKUTUS- JA SOSIAALISTEN TAITOJEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Yksi olemassaolon peruselementeistä on vuorovaikutus. Pienen lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen vaikuttaa olennaisesti kielen ja puheen oppiminen. Puheen oppiminen avaa ovet monipuolisemmalle vuorovaikutukselle ja kehittää ajattelua. Jo vauvaiässä aletaan hahmottaa vuorovaikutuksessa tarpeellisia sosiaalisia perustaitoja: kuunteleminen, aloitteen tekeminen ja aloitteeseen vastaaminen. Vuorovaikutus pienen vauvan kanssa on pääosin kosketukseen sekä kuulo- ja näköhavaintoihin perustuvaa. Pienen lapsen kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa aikuinen on yleensä aloitteellinen ja lapsen tarkkaavaisuuden suuntaava osapuoli. Pieni lapsi tarvitsee aloitteen tekemisestä useita malleja oppiakseen itse aloitteelliseksi. Kehityksen eri vaiheiden havainnointi ja oikeiden asioiden tarjoaminen oikeaan aikaan ovat tärkeässä roolissa. (Alijoki 1998, 14-15.)

Parhaiten lapsen sosiaalista kehitystä voidaan tukea tarjoamalla tilaisuuksia leikkiin samanikäisten tovereiden kanssa. Lapsi oppii toisten lasten käyttäytymistä seuraamalla ja leikitapoja tarkkailemalla. Säännöllinen toisten lasten tapaaminen totuttaa lasta isompiin ihmisryhmiin, mikä lisää lapsen sosiaalista luottamusta. Toisten lasten lähestymiseen kehottaminen kehittää lapsen sosiaalisia taitoja, samalla voidaan kertoa lapselle kuinka sosiaalisissa tilanteissa tulee käyttäytyä; kuinka tervehditään ja miten toisia lähestytään. Pieni lapsi ei vielä itse oivalla, että lelun lainaaminen leikki-toverille on hyödyllinen sosiaalinen taito. Tähän kannustaminen saa lapsen pohtimaan miten vuorovaikutussuhteissa toimitaan. Lainauksen vastavuoroisuus ja siihen kannustaminen on tärkeää. (Woolfson 2001, 128-131.; 135)

Lapsen ikätason ja tarpeet huomioon ottava hoito, turvalliset, arjessa toistuvat rutiinit, johdonmukaisuus, ennakoitavuus ja vastavuoroisuus ovat lapsen suotuisan kehityksen kannalta olennaisia tekijöitä. Rutiinien toistuminen opettaa lapselle tulevien tapahtumien ennakoimista, lapsen reaktioihin johdonmukaisesti vastaaminen puolestaan opettaa syy- ja seuraussuhteita. Itkuun ja hymyyn vastaamalla lapsi huomaa vaikuttavansa ympäristöönsä, lapselle puhumalla hän oppii pikkuhiljaa kielen ja puheen vastavuoroisuuden. Lapsen hyvän itsetunnon rakentumisen perusta on se, että hänen tarpeisiinsa vastataan. Vastavuoroiset ihmissuhteet opettavat omien ja muiden ihmis-

ten tunteiden ja tarpeiden havainnointia. (Koponen 2005, Antonovskyn 1987, 94-98 mukaan)

9 PIENTÄ HOITORYHMÄÄ JA LYHYT KESTOISTA HOITOA PUOLTAVAA TEORIAA

NICHD –tutkimus (National Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child Care) tutki päivähoiton vaikutuksia, jossa yhtenä keskeisenä tutkimusaiheena oli päivähoiton yhteys lapsen sosiaaliseen kehitykseen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 118-121.) Tutkimus selvitti viikoittaisten hoitotuntien vaikutusta kehitykseen. Keskimääräinen hoitoaika 3-4½ -vuotiailla viikossa oli 32 tuntia. Tämän hoitotuntimäärän ylittävillä lapsilla havaittiin, että 4½ vuoden iässä sosiaalinen kompetenssi oli heikompi, lapsilla oli enemmän käytösongelmia ja konfliktitilanteita toisten lasten kanssa. Kuitenkin voimakkain myöhempien sosiaalisten ongelmien ennustaja oli vauvaiästä esikouluun kestänyt yhtäjaksoinen päivähoito. Tutkimuksen mukaan päivähoiton suuri tuntimäärä kolmeen ikävuoteen mennessä ennusti tottelemattomuutta ja levottomuutta, 3-4 vuoden ikäisillä puolestaan heikompa sosiaalista selviytymistä täytettäessä viisi vuotta. (Keltikangas-Järvinen 2012, 122-126.)

Myös päivähoiton tyyppi vaikuttaa sosiaaliseen kehitykseen. Mitä enemmän lapsen varhaisten vuosien hoidosta tapahtui päiväkodeissa, verrattaessa hoitoon yksin hoitajan luona tai 1-2 lapsen ryhmässä, sitä enemmän lapsilla ilmeni käytösongelmia. Hoidon tapahtuessa pienryhmässä, johon kuului 2-3 lasta, ilmeni lapsilla hieman enemmän aggressiivisuutta kotona hoidettuihin lapsiin verrattuna 4½ vuoden iässä. Lapsien kasvaessa tätä vanhemmaksi yhteys aggressiivisuuden ja päivähoiton välillä katosi. Suuret päivähoitoryhmät vaikuttivat negatiivisesti lopputulokseen, mutta hoitomuotojen vaihtaminen ei aiheuttanut negatiivisia vaikutuksia, ellei muutoksia tullut useita. (Keltikangas-Järvinen 2012, 126.)

Varhaisessa vaiheessa päivähoiton aloittaminen päiväkodissa pitkin hoitopäivineen korkealaatuisessa hoitoympäristössä, ovat lapsen kehitykselle suurempi riski kuin hieman keskinkertaisemmassa hoitoympäristössä tapahtuvat lyhyet hoitopäivät. Tästä huolimatta hoidon laadulla on väliä, koska laadukas hoito on yhteydessä lapsen emo-

tionaaliseen, sosiaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Yhtenä johtopäätöksenä saatiin selville, että päivähoidon hyvän laadun kriteerien täytyessä, päivähoidon laatu vaikuttaa sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Päiväkodeissa kuitenkin tingitään yleensä hoitajien pysyvyydestä ja pienistä ryhmäkooista, jotka ovat tärkeitä lapsen kehitykselle. (Keltikangas-Järvinen 2012, 127-130.) Soteekin Lapsiparkissa pystytään takaamaan pienet ryhmäkoot lapsikiintiön ollessa kuusi lasta per päivä. Useimmiten hoitajatkin pysyvät suurin piirtein samoina opiskelijoiden tietyn harjoittelujakson aikana. Tutkimuksen mukaan alle 3-vuotiaille jatkuvasti vaihtuvat hoitajat voivat tuottaa stressiä. Lapsen pitää käsitellä toistuvasti juuri saavutettujen luottamussuhteen katkeamista. (Keltikangas-Järvinen 2012, 138.) Lapsiryhmän pysyvyyteen Soteekissa ei voida vaikuttaa, vaikkakin oletettavaa on, että palvelua käyttävät useimmiten samat asiakkaat. Kuitenkin voi olla myös asiakkaita, jotka tarvitsevat tätä palvelua vain yhden kerran.

10 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää opiskelijoiden kokemuksia siitä, miten Soteekin Lapsiparkissa tapahtuvalla lyhytkestoisella hoidolla, voitaisiin vaikuttaa hoitolasten vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Näkökulmakseni valitsin vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, koska mielestäni toiminnan suunnittelussa olisi hyvä olla joku näkökulma, mihin suunnittelu voidaan kohdentaa.

Soteekissa ei tällä hetkellä ole yhtä selkeää ohjeistusta hoitopäivän suunnitteluun vaan Lapsiparkkia koskevassa kansiossa on vain eri opiskelijoiden eri vuosina tekemiä yksittäisiä huomioita. Kuitenkin Soteekin kaiken toiminnan tulee olla suunniteltua. Ohjeistus on tarpeen, koska Lapsiparkissa työskentelee sosionomiopiskelijoiden lisäksi myös terveydenhoitaja-, sairaanhoitaja- sekä fysioterapeuttiopiskelijoita, joilla ei välttämättä ole tietotaitoa pienten lasten hoitopäivän tarpeista.

Tutkimuksesta saatujen vastausten ja teorian pohjalta luodaan Soteekkiin ohjeistus hoitopäivän suunnitteluun niin, että ohjelmassa voidaan kiinnittää huomiota edel-

lä mainittujen taitojen kehittymisen tukemiseen. Valmis ohjelehtinen on luettavissa liitteessä kaksi (Liite 2).

11 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

11.1 Tutkimuksen vaiheet

Tutkimuksen aihe alkoi hahmottua keväällä 2013. Tutkimusluvan anominen tapahtui maaliskuussa 2014, josta myönteinen päätös saatiin 20. maaliskuuta 2014. Tutkimusluvan saamisen jälkeen tapahtui kyselyn suunnitteleminen ja kyselylomake lähetettiin vastaajille huhtikuun puolivälissä, vastausaikaa heillä oli noin kaksi viikkoa. Vastausten analysointi tapahtui huhtikuun lopussa ja raportti valmistui toukokuun alussa.

11.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä vastaan tulee usein eettisiä kysymyksiä, joita tutkijan tulee huomioida. Tutkijan tulee toimia yleisesti hyväksytyjen tutkimusperiaatteiden mukaisesti esimerkiksi tiedonhankinnassa ja –julkaisussa. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on edellytys eettiselle tutkimukselle. Opetusministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta on määritellyt ohjeet hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseksi. Näitä ovat: toimintatavat, jotka tiedeyhteisö on tunnustanut, esimerkiksi rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkaavaisuus; muiden tutkimusten saavutuksien ja sitä edeltäneen työn kunnioittaminen ja niiden tuloksille annettavan arvon esittäminen omassa tutkimuksessa; tutkimustuloksia julkaistessa noudatetaan tiedon sisältöön liittyvää avoimuutta; tutkimus toteutetaan siten, että tuloksille asetetut vaatimukset täyttyvät suunnittelun toteutuksen ja raportoinnin osalta sekä; tutkimukseen osallistuville ilmoitetaan tutkimuksen kohteesta, vastausten käyttötarkoituksesta ja ilmoittaa miten vastaaja voi myöhemmin tarkastella tutkimustuloksia. (Hirsjärvi Remes, Sajavaara 2013, 23.; Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 3.)

Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta lisää luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa. Keskeistä laadullisen aineiston analysoinnissa on luokittelujen tekeminen. Luokittelun syntymisen alkujuuret sekä perusteet luokitteluun tulisi kertoa lukijalle. Tuloksia tulkitessa tulee perustella tehdyt tulkinnat ja mihin tutkijan päätelmät perustuvat. Esimerkiksi suorat haastatteluotteet rikastuttavat tutkimusselostusta. Tutkijan tulee pohtia miten tulokset voidaan esittää niin, että tutkimuksen vaiheet ja tulokset selkeytyvät lukijalle. (Hirsjärvi ym. 2013, 232-233.)

11.3 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti tutkimuksen kohdetta. Tämän lisäksi laadullisella tutkimuksella pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väitöksiä. (Hirsjärvi ym. 2013, 161.)

11.4 Tutkimusaineiston hankintamenetelmä

Aineiston hankintaan käytettiin kyselylomaketta. Aineiston hankinta on standardoitua ja kyselyyn vastaavat muodostavat otoksen, tässä tapauksessa erään vuosikurssin sosionimiopiskelijaryhmä (Hirsjärvi ym. 2013, 193).

Kyselyn etuja ovat mahdollisuus laajempaan otokseen ja monien kysymysten kysymiseen. Lisäksi tutkija onnistuu säästämään aikaa toisin kuin esimerkiksi haastatteleamalla itse. Heikkoutena kyselyssä puolestaan on se, että saatu aineisto voi jäädä pinnalliseksi, ei ole varmuutta vastaajien kyselyn vakavasti ottamisesta, väärinymmärrykset ovat mahdollisia, koska ei voida esittää täsmentäviä kysymyksiä ja mahdollista on myös, että kyselyyn vastaamattomuus nousee suureksi. Vastaajien motiivointi kyselyyn vastaamiseen voi vaatia erityispanosta, minkä vuoksi lomakkeiden tulisi pysyä lyhyinä tai vastaamisesta tulisi palkita osallistuja jotenkin. (Hirsjärvi ym. 2013, 195.; Nurmi ym. 2010, 269.)

Kysely toteutettiin verkkokyselynä. E-lomakkeen linkki lähetettiin vastaajille sähköpostiin, jonka kautta he ohjautuivat kyselylomakkeen sivustolle. Vastausryhmän kohdistuessa tietylle erityisryhmälle (sosionomiopiskelijat) oletettiin kyselyn aiheen olevan heille tärkeä, joten voitaisiin odottaa korkeaa vastausprosenttia. Oletettavaa kyselylomaketutkimuksessa on, että tutkija joutuu muistuttamaan vastaajia vastaamaan. Muistuttamisen kautta voidaan saavuttaa jopa 70-80% vastausprosentti. (Hirsjärvi ym. 2013, 196.)

Internetkyselylomake valikoitui tutkijan ajan säästämiseksi sekä aineiston analysoinnin helpottamiseksi. Lomakkeen laatimisella ja tarkalla kysymysten suunnittelulla pystyy tehostamaan tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi ym. 2013, 198). Kysymysmuodoksi valikoituivat avoimet kysymykset, jotta tietoa tutkittavasta aiheesta saataisiin mahdollisimman monipuolisesti. Avoimella kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, jossa kysymyksen perään jätetään vastausta varten tyhjä tila. Avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että vastaaja saa kertoa mitä hänellä on mielessään, eikä vastausta rajata esimerkiksi monivalintakysymyksellä. (Hirsjärvi ym. 2013, 198, 201) ”Kysymyslomakkeen tulee olla kirjoitettu selkeällä ja ymmärrettävällä arkikielellä, jota vastaaja ymmärtää.” Ohjeistuksen tulee olla selkeä ja kysymykset ja väitteet yksiselitteisiä ja selkeitä. (Nurmi ym. 2010, 258.)

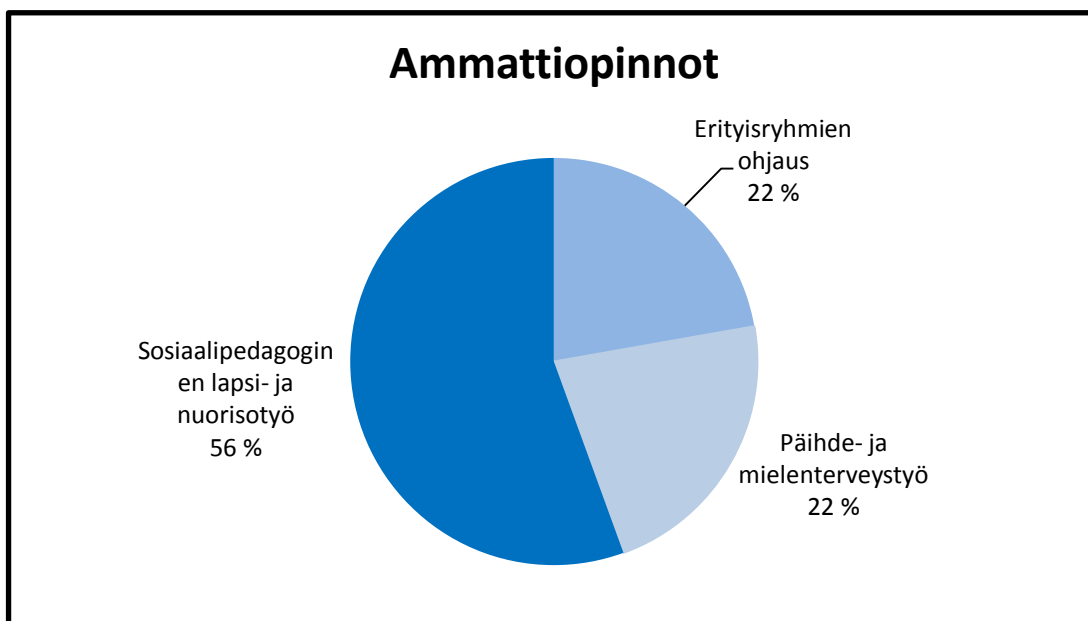
11.5 Aineiston analysointi

Aineiston analysointivaiheessa selviää, millaisia vastauksia tutkija saa ongelmiin. Voi myös käydä niin, että tässä vaiheessa tutkijalle selviää, kuinka ongelmat olisi tullut asettaa. Yleensä aineistoanalyysi tehdään aineiston keruun ja järjestelyn jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2013, 221-223.)

12 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselyllä pyrittiin kartoittamaan opiskelijoiden mielipiteitä sellaisista asioista, mihin olisi syytä kiinnittää huomiota hoitopäivän suunnittelussa. Kyselyn kysymykset ovat luettavissa alkuperäisessä muodossaan liitteessä yksi (Liite 1).

Kyselyn vastaajat olivat ammattiopinnoiltaan erityisryhmien ohjauksen, päihde- ja mielenterveystyön sekä sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautuneita.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden ammattisuuntautuminen

12.1 Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen vaikuttaminen

Kyselyssä selvitettiin, voidaanko vastaajien mielestä pienessä hoitoryhmässä tapahtuvalla lyhytkestoisella hoidolla, vaikuttaa pienten lasten sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Kaikki vastanneet olivat yksimielisiä siitä, että tällaisella hoitomuodolla voidaan vaikuttaa edellä mainittujen taitojen kehittymiseen. Täsmentävään kysymykseen, miksi voidaan tai ei voida kehittää em. taitoja, nousi monesta vastauksesta esiin tutustuminen uusiin ihmisiin ja vuorovaikutuksessa oleminen toisten ihmisten kanssa. Lisäksi esiin nousi ajatus siitä, että kaikenlainen ohjaus, lyhytkestoinenkin, vie kehitystä eteenpäin ja, että lasten on helpompi lähestyä vieraita ihmisiä pienessä ryhmässä.

12.2 Opiskelijan oma toiminta Lapsiparkissa

Kyselyssä kysyttiin kokivatko opiskelijat toimintansa Lapsiparkissa olleen lasten vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja tukevaa. Kolmasosa vastanneista koki että heidän toimintansa ei vahvistanut näitä taitoja, loput vastanneista tunsivat toimineensa Lapsiparkissa lasten taitoja vahvistaen.

Vastaajat, jotka eivät kokeneet tukevana hoitolaisten vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja perustelivat vastaustaan seuraavasti:

1: ”En osallistunut lapsiparkkitoimintaan.”

2: ”Olin parkissa vain kerran yhden lapsen kanssa.”

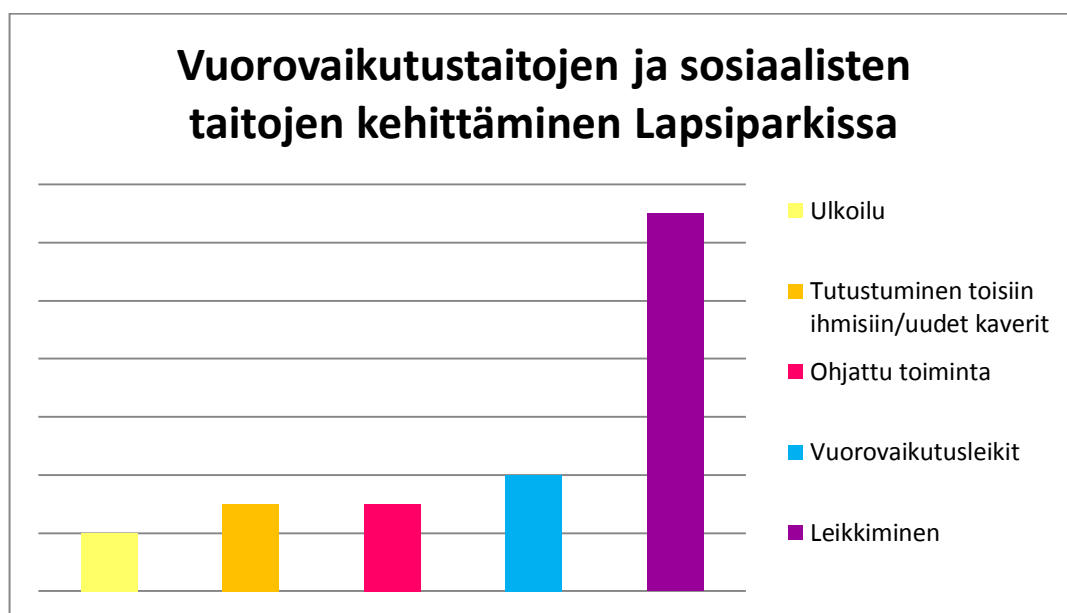
5: ”Lapset tunsivat toisensa entuudestaan, ja heidän kanssakäyminen tuli luonnostaan.”

Toimintansa positiivisena kokeneet perustelivat toiminnan taitojen tukemista pääsääntöisesti lasten kanssa leikkimisellä sekä juttelemisellä. Yksi vastaajista mainitsi harjoitelleensa hoitolaisten kanssa käytöstapoja.

12.3 Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen Lapsiparkissa

Tässä kysymyskategoriassa oli kolme kysymystä.

Ensimmäisessä kysymyksessä tuli arvioida ja perustella, millaisia mahdollisuuksia Lapsiparkki voisi tarjota vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Toisessa kysymyksessä selvitettiin miten vastaajat tukisivat lasten vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittymistä Lapsiparkissa. Kolmannessa kysymyksessä mietittiin millaista ohjelmaa hoitopäivään tulisi sisällyttää, jotta hoitotoiminnalla tuettaisiin hoitolaisten jo edellä mainittuja taitoja. Alla olevaan kuvioon on koottu vastauksista saatuja keinoja.

Kuvio 2. Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen Lapsiparkissa

Vastauksissa painottui ohjattu toiminta vapaan leikin rinnalla, tekemisen monipuolisuus ja yhdessä tekeminen. Hoitopäivään voisi sisällyttää vastausten perustella esimerkiksi leikki-, luku- ja laulutuokioita. Yksi vastaaja koki Lapsiparkissa olevan materiaalia muuhun kuin leikkimiseen heikosti.

Näiden lisäksi kysymyksistä nousi esiin ajatus Lapsiparkkitoiminnan tavoitteelliseksi tekemisestä sekä toiminnan mainostus, jotta lapsia saataisiin enemmän hoidettavaksi.

12.4 Hoitopäivän suunnittelu

Tässä kysymyksessä selvitettiin miten vastaajat huomioisivat hoitopäivän suunnittelussa eri-ikäiset hoitolapset. Esimerkiksi annettiin hoitopäivä, jossa hoitoon tulevat lapset ovat iältään 1- ja 4-vuotiaita. Useamman vastaajan mielestä eri-ikäiset voivat tehdä samoja asioita, esimerkiksi satuhetket, värittäminen ja leikkipuistoon meneminen. Samoja asioita voitaisiin myös toteuttaa eri-ikäisillä nuorempia avustuen. Myös omaa ikätasoa vastaavaa tekemistä tulisi vastaajien mielestä sisällyttää päivään, esimerkiksi pienempien päiväunien aikaan voitaisiin ajoittaa vanhempien lasten ulkoilu. Yhden vastaajan mielestä toiminta tulisi suunnitella niin, että leikit sopivat kaikenikäiselle.

Vastaajat pohtivat myös hoitajien määrää seuraavanlaisesti:

7: ”Riittävä määrä aikuisia hoitamaan ja huolehtimaan lasten perustarpeista.”

8: ”Pääasia ainakin se, että silloin lapsiparkissa olisi kaksi henkilöä, koska 1-vuotias tarvitsee paljon niin sanotusti hoidollista huomiota ja 4-vuotias taas paljon aktiviteetteja.”

12.5 Vierastamisiän huomioiminen

Tässä kysymyksessä vastaajille annettiin kysymystä pohjustavaa tietoa vierastamisestä ja kysyttiin miten vierastamisikä pitäisi huomioida hoitopäivän suunnittelussa. Yksi vastaaja ei osannut vastata tähän kysymykseen ollenkaan. Yksi vastaaja mainitsi riittävän henkilökunnan määrän ja hoitajilla tulisi olla kyky vastata lapsen

tarpeisiin tällaisessa tilanteessa. Yhden mielestä on vaikea sanoa, miten tämä tulisi huomioida, hän mainitsee kuitenkin keinoksi lapsen huomion kääntämisen muualle. Eräästä vastauksesta nousi esille turvallisen olon luominen lapselle. Loppujen vastaajien mielestä olisi hyvä, jos sama henkilö pystyisi olemaan lapsen kanssa koko hoitoajan. Lisäksi nousi ehdotus siitä, että harjoittelujaksolle nimettäisiin yksi opiskelija vastaamaan hoitolasten vastaanottamisesta koko jaksonsa ajan.

12.6 Kodin ulkopuolinen hoito

Kodin ulkopuolisesta hoidosta selvitettiin kuinka vastaaja toimisi hoitajana tilanteessa, jossa lapsi siirtyy ensimmäistä kertaa kodin ulkopuoliseen hoitoon. Tällöin lapsi on vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, joilla ei ole yhtä vahvaa kiintymyssuhdetta hoidettavaan lapseen kuin vanhemmilla ja tällainen tilanne voi olla lapselle haasteellinen. Vastauksista nousi esille eniten turvallisen olon ja ympäristön luominen sekä turvallisen aikuisen läsnäolo. Myös lapsen lämmin vastaanotto hoitoon tullessa koettiin turvallisuuden tunnetta lisääväksi. Eräästä vastauksesta nousi ajatus tutustumiskäynnistä Lapsiparkkiin ennen kuin lapsi ensimmäisen kerran jää hoitoon.

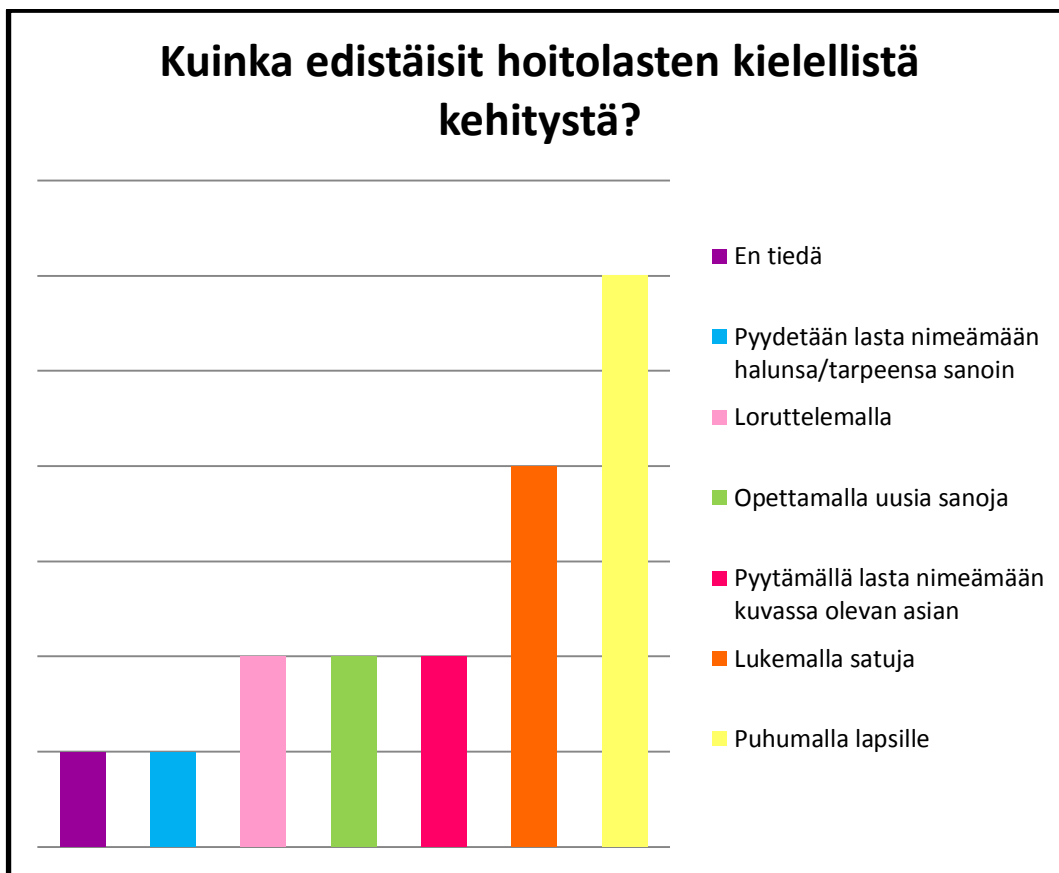
12.7 Vuorovaikutuksen tarpeelliset sosiaaliset taidot

Pohjustukseksi sosiaalisiin taitoihin vastaajat saivat seuraavanlaista teorian tietoa: ”Jo vauvaiässä aletaan hahmottaa vuorovaikutuksessa tarpeellisia sosiaalisia perustaitoja: kuunteleminen, aloitteen tekeminen ja aloitteeseen vastaaminen. Pienen lapsen kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa aikuinen on yleensä aloitteellinen ja lapsen tarkkaavaisuuden suuntaava osapuoli.” Tämän jälkeen kysyttiin kuinka he kehittäisivät kuuntelemisen, aloitteen tekemisen ja siihen vastaamisen oppimista. Vastaukset on koottu alla olevaan diagrammiin.

Kuvio 3. Miten vuorovaikutuksen tarpeellisia perustaitoja voidaan kehittää Lapsiparkissa.

12.8 Kielellisen kehityksen tukeminen

Kuvio 4. Kielellisen kehityksen tukeminen Lapsiparkissa

Yllä olevaan taulukkoon on koottu vastaajien keinoja tukea hoitolasten kielellistä kehitystä.

12.9 Yhteisleikkiin tarvittavat sosiaaliset taidot

Vastaajan tuli pohtia miten hän pyrkisi vahvistamaan yhteisleikkiin tarvittavia sosiaalisia taitoja 2-3-vuotiailla, jotka eivät juuri vielä niitä omaa. Suurimmasta osasta vastauksia nousi vahvistamiskeinoiksi yhteisleikkiin kannustaminen ja osallistaminen sekä hoitajan osallistuminen leikkiin. Eräässä vastauksessa mainittiin yksinkertaiset vuorovaikutusleikit ja yksi vastaaja ei osannut sanoa miten sosiaalisia taitoja voitaisiin pyrkiä vahvistamaan.

12.10 Matalasti sosiaalisen lapsen aktivoiminen

Pohjustukseksi kysymykseen vastaajalle kerrottiin korkeasti sosiaalinen lapsen olevan kiinnostunut ihmisistä ja jokaisen saadun vuorovaikutuskontaktin lisäävän lapsen kiinnostusta muita ihmisiä kohtaan. Kun taas matalasti sosiaalinen lapsi ei halua olla vuorovaikutuksessa ja vetäytyy omiin oloihin. Tämän jälkeen kysyttiin miten voitaisiin ehkäistä matalasti sosiaalista lasta vetäytymästä ryhmästä ja siirtymästä leikkimään yksin.

Vastaajat ohjaisivat lasta kannustaen mukaan leikkiin toisten kanssa ja viemällä/ottamalla lapsen mukaan leikkiin sekä kehottamalla toisia lapsia ottamaan ujompi lapsi huomioon. Ehkäisykeinoiksi esitettiin myös leikkimistä ohjaajan kanssa kahdestaan, mielekästä ryhmäleikkiä sekä positiivisten kokemusten luomista ryhmätilanteista.

12.11 Hoitajien vaihtuvuus

Tätä kysymystä pohjustettiin NICHHD –tutkimuksen tuloksella, jonka mukaan erityisesti alle 3-vuotiailla jatkuva hoitajien vaihtuvuus voi lisätä lasten stressiä. Tällöin lapsi joutuu käsittelemään toistuvasti juuri saavutettujen luottamussuhteiden katkeamista. Vastaajilta tiedusteltiin pitäisikö heidän mielestään tämän ikäisille pyrkiä järjestämään tuttu hoitaja toistuvilla hoitokerroilla Lapsiparkissa ja millaiset mahdollisuudet heidän mielestään Lapsiparkissa on tutun hoitajan turvaamiseen.

Vastaajilta nousi selkeä mielipide siitä, että tutun hoitajan turvaaminen Soteekissa on mahdotonta, koska opiskelijat vaihtuvat harjoittelujaksojen päättyessä, noin neljän viikon välein. Pari vastaajaa oli sitä mieltä, että tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota, että hoitopäivän aikana hoitajat eivät vaihtuisi. Mahdottomaksi tutun hoitajan turvaamisen teki vastaajien mielestä myös se, että opiskelijat haluavat oman oppimisensa kannalta nähdä mahdollisimman erilaisia Soteekin palvelumuotoja sekä epäreilu asetelma opiskelijoiden kesken, jos Lapsiparkissa on samat hoitajat.

Vastaajilta saatiin myös seuraavanlaisia ajatuksia hoitajien vaihtuvuudesta:

9: ”Ilman muuta pitäisi olla tuttu hoitaja! Soteekki on hyvä tapa auttaa perheitä lasten hoidossa silloin tällöin mutta mielestäni ei ole hyvä, että siellä on lapsia, jotka ovat vaki-

tuisesti hoidossa. Mielestäni näille lapsille olisi parempi, jos he olisivat hoidossa paikassa, jossa hoitajat pysyvät samoina, siis esim. päiväkodissa.”

1:”Yleisesti lapsiparkissa voi toimia neljä viikkoa samat hoitaja, eikä sekään aina ole mahdollista. Toki siitä olisi etua, että lapsen ei joka kerta tarvitsisi vierastaa uutta hoitajaa.”

13 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kyselyn vastausten mukaan Soteekin Lapsiparkkitoiminnalla, vaikkakin hoito on lyhytkestoista, voidaan vaikuttaa hoitolasten vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Parhaiten tämä onnistuu lasten tutustuessa uusiin ihmisiin ja ollessaan vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. 2/3 osaa vastaajista koki hoitotoimintansa olleen näitä taitoja vahvistavaa.

Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymistä voidaan tulosten perusteella tukea Lapsiparkissa ohjatulla toiminnalla, leikkimisellä; vapaa leikki, ohjattu leikki ja vuorovaikutusleikit, ulkoilemalla sekä uusiin ihmisiin tutustumalla ja saamalla uusia kavereita. Kysymyksillä selvitettiin vuorovaikutus- ja sosiaaliin taitoihin liittyviä asioita ja vastauksista on tarkoitus kirjata Soteekkiin tulevaan ohjeistukseen vastaajilta nousseita ajatuksia hoitolasten sosiaalisen kehityksen tukemisesta hoitopäivän eri tilanteissa.

Vastauksista ilmeni toive Lapsiparkkitoiminnan tavoitteelliseksi tekemisestä, minkä pitäisi jo nyt olla itsestäänselvyys, koska Soteekin toiminta on tavoitteellista. Tätä seikkaa pitäisi selkeyttää harjoitteluun tuleville opiskelijoille. Lisäksi mainittiin toiminnan mainostaminen, jotta saataisiin hoitoon enemmän lapsia.

Teoriatekstiä kirjoittaessani ja kyselyvastauksia analysoidessani jäin pohtimaan kyselyni viimeistä kysymystä. Pitäisikö Lapsiparkin toiminnassa jatkossa kiinnittää huomiota siihen, kuka harjoittelussa olleista oli edellisellä kerralla Lapsiparkissa, olisi myös seuraavalla kerralla mukana, jotta pystyttäisiin takaamaan edes yhden hoitajan

tuttuus. Seuraavalla kerralla mukana voisi olla joku joka oli edellisellä kerralla ensimmäistä kertaa mukana.

Aihe rajattiin vuorovaikutus- ja sosiaalisiin taitoihin, jotta työstä ei tulisi liian laaja. Lapsiparkkitoiminnan jatkokehittämiseen voisikin tarttua esimerkiksi joku fysioterapeutti opiskelija, joka voisi tehdä Lapsiparkkitoimintaan ohjeen siitä, miten toiminnan suunnittelussa voitaisiin huomioida eri-ikäisten lasten motorinen kehitys.

14 PROJEKTIN ARVIOINTI

Idea projektiin lähti omasta kokemuksestani. Tehdessäni harjoittelua Soteekissa huomasin, ettei Lapsiparkkitoiminnan suunnitteluun ole selkeää ohjeistusta. Ehdotin Soteekin vastaavalle opettajalle harjoitteluni jälkeen, että lähtisin suunnittelemaan ohjetta opinnäytetyönäni. Tämä tuli ajankohtaiseksi kevättalvella 2014.

Teorian keräämisen ja kirjoittamisen koin projektin helpoimpana vaiheena. Teoriateksti syntyikin nopeasti suhteessa koko projektin keston. Vaikeimmaksi projektissa koin kyselyn kysymysten suunnittelun. Miten kysymykset muotoilisin, jotta ne olisi helppo ymmärtää ja saisin vastauksia, jotka palvelevat tarvettani. Kysymyksiä muotoilin useaan otteeseen ennen kyselylomakkeen lähettämistä kohderyhmälle. Analysoidessani huomasin joidenkin kysymysten kohdalla, että niitä olisi ollut syytä tarkentaa. Sain kuitenkin mielestäni vastauksia, jotka auttoivat minua ohjeen suunnittelussa ja kasaamisessa.

Kaavaillessani toiminnan suunnittelun ohjetta pyrin ottamaan huomioon niitä yksittäisiä huomioita, joita Lapsiparkkikansiossa oli entuudestaan. Ohjeen sisältö alkoi hahmottua lukiessani kirjoittamaani raportin teoriaosuutta. Sieltä poimin tekstiä muun muassa ikäkausittaisesta kehityksestä ja sosiaalisista taidoista. Ohje täydentyi kyselyvastausten myötä vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittämisellä sekä varsinaisen tekstiosuuden täydentämisellä. Mielestäni ohjeistuksesta tuli ytimekäs ja informatiivinen. Ajattelin myös muiden alojen opiskelijoiden saavan ohjeesta hyödyn irti perehtyessään siihen.

Yhteistyö Soteekin kanssa projektin aikana oli sujuvaa. Sain käyttää Soteekin Lapsiparkkimateriaaleja sekä käyttää Soteekin tietokonetta ja tulostinta projektin vaatimissa tilanteissa. Koin saavani vapaat kädet ohjeen suunnittelussa, joten sain itse vaikuttaa ohjeen ulkoasuun ja sisältöön haluamallani tavalla.

Koin opinnäytetyöprojektin kehittävänä. Teoriaan tutustumisen parhain anti on varmasti perehtyminen pienten lasten sosiaaliseen ikäkausittaiseen kehittymiseen. Jatkossa tulen varmasti kiinnittämään niihin huomiota niin työtehtävissä kuin vapaa-ajallakin. Koin aiheeni myös opettavaisena, koska siinä käsitellään aihealueita, jotka tukevat saamaani pätevyyttäni toimia lastentarhaopettajana.

Varsinkin projektin alkutaipaleella opin lisää itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta. Tuotokseni valmistui kahdessa kuukaudessa, mutta en koe työni kärsineen lyhyestä aikataulusta. Päinvastoin sain mielestäni työn tehtyä täsmällisesti pienessä paineessa.

LÄHTEET

- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa – Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2002. Viitattu 31.3.2014. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Hyva_Tieteellinen_FIN.pdf
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. 2. uudistettu painos. WSOYpro
- Koponen, A. 2005. Haavoittuva lapsi – Sikiöaikana alkoholille altistuneiden lasten elämä. Helsinki: Kehitysvammaliiton tutkimusyksikkö Kotu.
- Loukusa, S. & Paavola, L. 2000. Lapset kieltä käyttämässä – Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. PS-Kustannus.
- MLL Vanhempainnetti www-sivut. Viitattu 8.3.2014. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>
- Nurmi J-E., Ahonen T., Lyytinen H., Pulkkinen L. & Ruoppila I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Salo, S. & Tuomi K. 2008. Hoivaa ja leiki – vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologinen kustannus Oy
- Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi – Projektityön käsikirja. Edita Publishing Oy.
- Soteekin www-sivut 2013. <http://www.soteekki.fi/soteekki> .Viitattu 17.3.2014.
- Soteekki 2012. Lapsiparkkitoiminnan ohjeistus moniste.
- Woolfson, R. C. 2001. Touhukas taapero. WSOY. suom. Tanner, K.

Kyselylomakkeen kysymykset

1. Valitse ammattiopintosi

- a) Erityisryhmien ohjaus
- b) Päihde- ja mielenterveystyö
- c) Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö

2. Voidaanko mielestäsi pienessä hoitoryhmässä tapahtuvalla lyhytkestoisella hoidolla vaikuttaa pienten lasten sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittymiseen?

Kyllä / Ei

Miksi voidaan/Miksi ei voida?

3. Koitko toimintasi Lapsiparkissa olleen lasten vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja tukevaa?

Kyllä / En

Toimintani vahvisti näitä taitoja, koska...

Toimintani ei vahvistanut näitä taitoja, koska...

4.

- Arvioi ja perustele, millaisia mahdollisuuksia Lapsiparkki voisi tarjota vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä.
- Miten tukisit lasten vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen kehittymistä Lapsiparkissa?
- Jotta Lapsiparkin hoitotoiminnalla tuettaisiin hoitolasten sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja, millaista ohjelmaa tulisi mielestäsi sisällyttää hoitopäivään?

5. Miten huomioisit hoitopäivän suunnittelussa eri-ikäiset hoitolapset (esimerkiksi tilanne, jossa hoitoon on tulossa samanaikaisesti sekä 1-vuotias ja 4-vuotias lapsi)?

6. Nuorimmat hoidettavat lapset Lapsiparkissa voivat olla puolen vuoden ikäisiä ja mahdollisesti jo ”vierastamisiässä”. Vierastamisiällä tarkoitetaan sitä, että lapsi saattaa pelätä vieraan näköisiä ihmisiä ja erossa oloa omista läheisistään.

Miten tämä pitäisi erityisesti huomioida hoitopäivän suunnittelussa?

7. Lapsen siirtyessä ensimmäistä kertaa kodin ulkopuoliseen hoitoon hän on vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, joilla kiintymyssuhde hoidettavaan lapseen ei ole samanlaista kuin vanhemmilla. Tällaiset vuorovaikutustilanteet ovat lapselle haastavia.

Kuinka hoitajana toimisit tällaisessa tilanteessa?

8. Jo vauvaiässä aletaan hahmottaa vuorovaikutuksessa tarpeellisia sosiaalisia perustaitoja: kuunteleminen, aloitteen tekeminen ja aloitteeseen vastaaminen. Pienen lapsen kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa aikuinen on yleensä aloitteellinen ja lapsen tarkkaavaisuuden suuntaava osapuoli.

Kuinka kehittäisit näitä taitoja (kuunteleminen, aloitteen tekeminen & aloitteeseen vastaaminen)?

9. Ensimmäiset sanat opitaan yleensä noin vuoden ikäisenä.

Kuinka edistäisit hoitolasten kielellistä kehitystä?

10. 2-3-vuotiailla ei vielä juurikaan ole yhteisleikkiin tarvittavia sosiaalisia taitoja.

Miten pyrkisit vahvistamaan näiden taitojen kehittymistä?

11. Korkeasti sosiaalinen lapsi on kiinnostunut ihmisistä ja jokainen saatu vuorovaikutuskontakti vieraaltakin ihmiseltä lisää lapsen kiinnostusta muita ihmisiä kohtaan. Kun taas matalasti sosiaalinen lapsi ei halua olla vuorovaikutuksessa ja vetäytyy omiin oloihin.

Miten voitaisiin ehkäistä matalasti sosiaalista lasta vetäytymästä ryhmästä ja leikkimään yksin?

12. NICHD -tutkimuksen mukaan erityisesti alle 3-vuotiailla jatkuva hoitajien vaihtuvuus voi lisätä lasten stressiä. Lapsen pitää käsitellä toistuvasti juuri saatettujen luottamussuhteiden katkeamista.

Pitäisikö tämän ikäisille pyrkiä järjestämään tuttu hoitaja toistuvilla hoitokerroilla Lapsiparkissa ja millaiset mahdollisuudet mielestäsi Lapsiparkissa on tutun hoitajan turvaamiseen?

LIITE 2

OHJEISTUS HOITOPÄIVÄN SUUNNITTELUUN

MITÄ TULISI HUOMIOIDA ERI-IKÄISTEN LASTEN HOITOPÄIVÄÄ
SUUNNITELTAESSA
VUOROVAIKUTUS- JA SOSIAALISTEN TAITOJEN KEHITTÄMISEN
NÄKÖKULMASTA

HUOMIOI HOITOPÄIVÄN OHJELMAN SUUNNITTELUSSA

SISÄLLYS

HUOMIOI HOITOPÄIVÄN OHJELMAN SUUNNITTELUSSA

SOSIAALISET TAIDOT.....

IKÄKAUSITTAINEN KEHITTYMINEN.....

VUOROVAIKUTUS- JA SOSIAALISTEN TAITOJEN KEHITTÄMINEN

- * PERUSTARPEIDEN TÄYTTYMINEN
- * HOIDETTAVIEN LASTEN KEHITYSVAIHEET
- * SISÄLLYTÄ HOITOPÄIVÄÄN TOIMINNALLINEN OSUUS
TUKEMAAN SOSIAALISTEN- JA VUOROVAIKUTUSTAITOJEN
KEHITTYMISTÄ

Hoitopäivän suunnittelu

Huomioi hoitopäivän suunnittelussa Lapsiparkkiin tulevien lasten ikä ja kehitystasot! Suunnittele ikätasoa vastaavaa mielekästä toimintaa. Hoitopäivään voi sisällyttää niin vapaata kuin ohjattuaakin toimintaa. Eri-ikäiset lapset voivat tehdä samojakin asioita (satuhetket, värittäminen/piirtäminen, ulkoilu..), mutta esimerkiksi pienempien nukkuessa, voi isompien kanssa tehdä jotain haasteellisempaa. Pienemmät lapset tarvitsevat enemmän hoidollista huomiota, vanhemmat lapset aktiiviteetteja. Ohjeen loppupuolelta löytyy lisää tietoa eri-ikäisten lasten ikäkausittaisesta sosiaalisesta kehityksestä.

Perustarpeiden täytyminen

Perustarpeita ovat muun muassa uni, ravinto, puhtaus, läheisyys, välittäminen ja reagoiminen. Lapsen perustarpeiden tyydyttäminen, syöttäminen, levon ja valveilla olon säätteleminen ja lapsen suojeleminen liian vaikeilta kokemuksilta luo lapselle luottavaisen olon ja antaa kokemuksen siitä, että häntä ei jätetä yksin ja hän saa turvaa.

Riittävä perusturva takaa sen, että lapsi pystyy tutkimaan ympäristöään. Lapsi kykenee oppimaan ja luomaan uutta sekä leikkimään. Riittävän perusturvan myötä lapsi oppii sen, että jos tarvitsee tukea tai hoivaa, on sitä myös saatavilla aina tarpeen tullen. Vanhempien riittävä herkkyys lapsen viesteihin, niiden oikein tulkitseminen ja viesteihin vastaaminen ovat tunnusmerkkejä hyvästä varhaisesta vuorovaikutuksesta.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisia taitoja ovat kyky sosiaalisten tilanteiden analysoimiseen ja ymmärtää miten niihin päädytään, kyky ongelmanratkaisuun, sovitteluun ja neuvottelemiseen, kyky tehdä kompromisseja sekä kyky toisten ihmisen mielialojen ymmärtämiseen. Lisäksi erilaisten ongelmanratkaisumallien hallitseminen ja kyky ennakoita omien ratkaisujensa vaikutuksia ovat sosiaalisia taitoja.

Pienellä lapsella ei ole vielä jatkuvaa sosiaalista tarvetta olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, mutta lapsi on kiinnostunut muista ihmisistä. *Sosiaalinen lapsi* on nopeasti valmis ottamaan kontaktia vieraaseen ihmiseen, tarkastelee häntä uteliaana ja hymyilee. Lapsi on kiinnostunut ihmisistä ja jokainen saatu vuorovaikutuskontakti, vieraaltakin ihmiseltä, lisää lapsen kiinnostusta muita ihmisiä kohtaan.

Matalasti sosiaalinen lapsi ei halua olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja vetäytyy leikkimään yksin. Tämä ei ole ongelma, jos lapsen sosiaaliset taidot riittävät tarvittaessa toisten kanssa toimimiseen. Vuorovaikutukseen haluton lapsi saattaa jäädä ilman positiivista palautetta, kun hän ei osallistu toisten kanssa toimimiseen, eivätkä sosiaaliset taidot pääse harjaantumaan. Lapsille tulisi järjestää leikkitalanteita, joissa aikuinen varmistaa, että ujokin lapsi pääsee kokemaan yhdessä olemisen hauskuuden ja leikkiin mukaan ottamisen. Ujokin lapsi voi haluta mennä mukaan leikkiin, mutta hän ei välttämättä uskalla tehdä sitä. Aikuisen onkin syytä olla turvaamassa ensitapaamista, koska ujous kaikkoo tilanteen tullen tutuksi. Aikuinen on turvana siihen asti, että lapsi uskaltaa mennä leikkiin yksin.

Jo vauvaiässä aletaan hahmottaa vuorovaikutuksessa tarpeellisia sosiaalisia perustaitoja: kuunteleminen, aloitteen tekeminen ja aloitteeseen vastaaminen. Vuorovaikutus pienen vauvan kanssa on pääosin kosketukseen sekä kuulo- ja näköhavaintoihin perustuvaa. Pienen lapsen kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa aikuinen on yleensä aloitteellinen ja lapsen tarkkaavaisuuden suuntaava osapuoli. Pieni lapsi tarvitsee aloitteen tekemisestä useita malleja oppiakseen itse aloitteelliseksi. Kehityksen eri vaiheiden havainnointi ja oikeiden asioiden tarjoaminen oikeaan aikaan ovat tärkeässä roolissa.

Ikäkausittainen kehittyminen

0-1v: Vauva saavuttaa vierastamisiän kuudennen ja yhdeksännen elinkuukauden välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi saattaa pelätä vieraan näköisiä ihmisiä ja erossa oloa omista läheisistään. Erityisen tärkeää tässä vaiheessa on vanhempien hellät kosketukset, lämpö ja läheisyys. Mikäli lapsi aloittaa vierastamisvaiheen aikana päivähoiton, voi se olla rankka kokemus.

Kiinnitä huomiota vierastamisvaiheen itkuisuuteen ja kättäisyyteen, lapsi voi olla perheen ulkopuolisessa hoidossa ensimmäisiä kertoja elinaikanaan. Pyri luomaan lapselle turvallinen olo ja ympäristö heti hoitoon tullessa. Mikäli mahdollista, olisi hyvä, että sama henkilö pystyisi olemaan lapsen kanssa koko hoitopäivän ajan. Kannattaa myös kiinnittää huomiota siihen, että hoitotilassa ei kävisi jatkuvasti muita kuin hoitopäivään nimettyjä hoitajia, jotta ei aiheuteta lapselle turhia pelkotiloja.

Yhdeksän kuukauden iässä kiinnostus toisiin lapsiin on selkeää, kaveria tarkastellaan kiinnostuneena ja uteliaana. Leikki monipuolistuu lähestyttäessä vuoden ikää, mukavia leikkejä lapselle tuolloin ovat esimerkiksi erilaiset taputus- ja kirsteluleikit.

1-2v: Leikkien monipuolistuessa lapselle asetetaan tiettyjä rajoja hänen turvallisuutensa takaamiseksi. Lapsen rikkoessa rajoja pitää hänet useimmiten poistaa kielletyn puuhan parista, koska sanallinen kieltäminen ei vielä tehoa. Luvattoman puuhan tilalle olisi hyvä keksiä muuta tekemistä, jottei lapsi palaa takaisin kiellettyyn puuhaan.

Tässä ikävaiheessa lapsi nauttii olostaan ihailun ja huomion keskipisteenä. Luottamuksella ja kannustuksella on vaikutus lapsen aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden kehittymiseen.

1-2 –vuotias lapsi ei vielä jaksu keskittyä leikkimiseen pitkää aikaa kerrallaan, leikeissä matkitaan toisia lapsia tai omia vanhempia. Lapset eivät vielä kykene yhteisleikkiin vaan he leikkivät vieretysten. Lapsen napatessa lelun toiselta, ei hän käsitä vielä miksei niin saa tehdä. Hoitajan tulee olla aktiivinen seuraaja lasten

leikissä ja perustella miksei toisen kädestä saa ottaa lelua. Näin toimiessa lapsi oppii huomioimaan toisten ihmisten tunteita, toiveita ja tarpeita. Itsekeskeisyys kuuluu tähän ikävaiheeseen, yhdessä toimimisen sääntöjä opitaan pikkuhiljaa.

Yhteisleikkejä vuoden ikäinen leikkii kuitenkin omien vanhempien kanssa, jo aiemmin mainittujen taputus- ja kurkistusleikkien lisäksi erilaisista leikkiloruista. Kurkistusleikeillä pystytään harjoittamaan lapsen vierastamista lähtemisellä ja palaamisella. Omissa mielikuvitusleikeissään lapsi alkaa käyttää leluja. Tämän ikäisiä lapsia kiinnostavat esimerkiksi perässä vedettävät lelut ja palikat, myös pallon vierittäminen on hauskaa ja n. 1½ vuoden ikäinen lapsi saattaa jo heitellä palloa.

Ensimmäiset sanat opitaan yleensä noin vuoden ikäisenä. Nämä ovat usein lyhyitä esimerkiksi ”äiti”. Vuoden ikäinen lapsi tunnistaa useita eri ilmaisuja ja sanoja. Innostuksen osoittaminen sanottuihin sanoihin saa lapsen yrittämään innokkaammin uusien sanojen oppimista.

Tässä ikävaiheessa kaikenlainen yhdessä tekeminen ja leikkiminen, loruilu ja laulaminen sekä sylittelyt ovat myönteistä vuorovaikutusta, mikä tuo iloa molemmille osapuolille ollen ensiarvoisen tärkeää lapsen kehitykselle.

Tässä iässä moni lapsi saattaa jo siirtyä päivähoidon, jolloin omien vanhempien sijaan ollaan vuorovaikutuksessa vieraan ihmisen kanssa. Vuorovaikutusverkostoon liittyy nyt aikuisia, joilla kiintymyssuhde hoidettavaan lapseen ei ole samantapaista kuin omilla vanhemmilla, tällaiset vuorovaikutustilanteet ovat lapselle haastavia. Uudesta tilanteesta selviytyäkseen lapsi tarvitsee huomiota ja tukea vanhemmiltaan sekä päivähoitajalta empaattista, eläytyvää kohtelua.

2-3v: Kahden kolmen vuoden iässä lapsen puheeseen alkaa ilmestyä lyhyitä lauseita. Kielen kehityksen herkkyyvuosina aikuisella on suuri mahdollisuus vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen. Vuorovaikutus aikuisen kanssa riippuen siitä milaista ja miten intensiivistä se on, vaikuttaa lapsen myöhempään kielellisiin taitoihin, varhaisina vuosina kieli opitaan aikuisilta.

2-vuotias ei vielä mielellään jaa lelujaan toisten lasten kanssa. Toisten huomioiminen voi vielä olla vaikeaa, vaikka lapsi voikin jo osata osoittaa myötätuntoa. Vasta lähempänä kolmatta ikävuotta toisten tunteiden tiedostaminen, tunnistaminen ja huomioonottaminen alkaa hahmottua.

Leikki monipuolistuu ja lapsi nauttii erilaisista mielikuvitus- ja roolileikeistä, lisäksi leluja osataan hyödyntää monipuolisesti leikissä. Lapsi saa leikeistä iloa leikin tukiessa kehitystä.

3-4v: 3-4 –vuotiaat lapset kaipaavat jo kaveria leikkeihinsä. Viimeistään tässä iässä olisikin suotavaa tutustua toisiin lapsiin ja opetella yhdessä olemisen pelisääntöjä. Yhteiset pelisäännöt kehittävät sosiaalisia taitoja, mutta lapset saattavat silti olla ristiriitatilanteissa aggressiivisia. Tämän takia lapsen kanssa sosiaalisten taitojen harjoittaminen onkin tärkeää. Osa päivähoitossa käyvistä lapsista on jo tottunut puuhailemaan yhdessä toisten kanssa, esimerkiksi sisarusten kanssa, heille ryhmässä toimiminen on jo tutumpaa. Osa lapsista saattaa olla ujoja, jolloin heitä tulee rohkaista toimimaan toisten lasten kanssa ujouden voittamiseksi, osa puolestaan määrätietoisempia, joille on tärkeää oppia toisten lasten huomioonottaminen.

Kodin askareita opitaan yhdessä tekemällä, joka edistää myös vuorovaikutustaitojen karttumista ja lujittaa lapsen itsetuntoa, kun hän osaa tehdä ihan ”oikeita” töitä.

Kolmevuotias on jo oppinut tottelemaan vanhempien käskyjä esimerkiksi tulemaan luokse kutsuttaessa tai pysähtymään kadunkulmaan pyydettyäessä. Kun nämä ovat hallussa alkaa niin kutsuttu ”emootioiden kontrollin” vaihe. Aikuinen joutuu etsimään uusia keinoja, keinoja joilla saadaan lapsi rauhoittumaan ja kuuhunta tasoittumaan. Vanhemmilta saatujen ohjeiden totteleminen pehmentää vanhempien ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Mitä enemmän lapsi noudattaa ohjeita, sitä enemmän on aikaa harjoitella vaativampia sosiaalisia taitoja. Tottelemisen lisäksi on kuitenkin tärkeää, että lapsi osaa myös sanoa ”ei”. Oppiakseen arvioimaan mitä lapsi haluaa, tulee hänen pystyä erottamaan erilaisia suorituksia tai käskyjä toisistaan. Esimerkiksi päivähoidon siirryttäessä voi vas-

taan tulla lapsia, joilla on vahvempi auktoriteetti, eikä tarkoitus ole, että lapsi "alistuu" tottelemaan kaikkia. Tottelemista tulisi vaatia vain mielekkäissä tilanteissa ja käskyjen sijaan olisi hyvä käyttää toistuvia kehotuksia, kunnes toivottu asia on saatu suoritettua.

Tässä iässä lapsella alkaa myös niin kutsuttu kyselykausi. Mikä, missä, miksi, mistä ja mihin alkuisia kysymyksiä ilmenee jatkuvasti. Lapsen kysymyksiä ei saisi mitätöidä tai halventaa, vaan hänelle tulisi vastata rehellisesti. Näin pieni ei kuitenkaan kaipaa pitkää esitelmää vastaukseksi vaan yksinkertainen vastaus riittää. Lapset tykkäävät myös kuunnella satuja. Aikuisten lapselle lukeminen edistää lapsen käsite- ja sanavaraston karttumista ja kehittää mielikuvitusta. Yhteinen lukuhetki antaa myös mahdollisuuden rauhoittumiseen ja lähellä olemiseen.

4-5v: Nelivuotias nauttii omanikäistensä seurasta ja leikkii mieluiten 2-3 lapsen ryhmissä. Lapsi hallitsee jo ryhmässä toimimisen säännöt ja osaa kuunnella toisia. Itsekeskeisyys vähenee tässä iässä, vaikkakin tunteidenhallinta voi olla vielä vaikeaa, erimielisyystilanteissa saatetaan vielä tönä, mutta enenevässä määrin riidat selvitetään puhumalla lasten neuvottelutaitojen kehityksessä. Tämän ikäisenä lapsi leikkii mielellään yksinkertaisia joukkue- ja sääntöleikkejä, mutta erityisesti häviäminen on vaikeaa nelivuotiaalle. Mielikuvituksen kehityksessä myös leluja ja tavaroita opitaan käyttämään luovemmin, esimerkiksi huovasta ja tyynyistä muodostuu helposti maja.

4-5 –vuotiaana lapsi alkaa vertaamaan itseään toisiin lapsiin. Samanikäisten joukossa pärjääminen vaikuttaa lapsen itsetuntoon. Lapsi kaipaa itsetunnon vahvistamista, rohkaisua ja osattujen taitojen esille nostamista ja tietoa siitä, että uusia vaikeita asioita voidaan opetella.

Viisivuotias tarvitsee lapsiryhmää vuorovaikutustaitojensa harjoitteluun. Aikuisen seura ei riitä, vaan eri-ikäisten lasten kanssa opitaan kerhoissa tai päiväkodissa toimimaan ja tekemään yhdessä. Jos lapsi ei saa kontaktia toisiin samanikäisiin saattaa siitä seurata passivoitumista ja pahimmillaan lapsi ei osa keksiä itse itselleen tekemistä. Viisivuotias pelailee mielellään esimerkiksi muisti- ja lottopelejä vuorovaikutustaitojen lisääntyessä ja tietomäärän kasvaessa. Toisten kanssa pelaaminen opettaa vuoron odottamista, hienomotorisia taitoja, lukukäsitteitä ja tappion sietämistä.

Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen

Lapsen kanssa tekeminen ja vuorovaikutustilanteisiin vieminen on tärkeää, jotta lapsi saa mallin vuorovaikutustilanteissa toimimisesta. Kun lapsi on mukana eri tilanteissa, joissa vanhempi kommunikoi muiden ihmisten kanssa, oppii hän erilaiset kielenkäyttötavat. Samalla tapahtuu myös läheisten arvomaailmaan tutustumista ja sosiaalisten tapojen oppimista.

Miten vuorovaikutuksen tarpeellisia perustaitoja (kuunteleminen, aloitteen tekeminen ja aloitteeseen vastaaminen) voidaan kehittää Lapsiparkissa?

- Jutustelemalla lasten kanssa
- Lukemalla satuja, tarinoita ja loruja
- Järjestämällä monipuolista tekemistä
- Kuuntele lasta aidosti; "Aikuisen pitää osata kuunnella lasta, jotta lapsi oppii myös kuuntelemaan"
- Lapsi ottaa mallia aikuisista
- Ole vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja huomioi hänen tarpeensa

Kielellisen kehityksen tukeminen

- Jutustele lapselle, vaikka hän ei osaisi vastata sinulle
- Lukemalla lapselle edistät hänen sana- ja käsitevaraston sekä mielikuvituksen kehittymistä, satuja lukiessa voi pyytää lasta nimeämään kuvissa olevia esineitä ja asioita
- Loruttelemalla
- Lasten kanssa voi myös harjoitella uusia sanoja

Yhteisleikki

- Kannusta lapsia yhteisleikkiin ja mene myös itse leikkiin mukaan
- Vuorovaikutustaitoja voi harjoitella yksinkertaisilla vuorovaikutusleikeillä
- Rohkaise ujoa lasta ja tarvittaessa mene hänen kanssaan tutustumaan leikkitalanteeseen ja pyri luomaan hänelle positiivisia kokemuksia
- Suunnittele mielekkäitä yhteisleikkejä

Esimerkki hoitopäivästä:

9:00 – 9:30	Lapset saapuvat hoitoon
9:00 – 10:00	Vapaata leikkiä, väritystä tms.
10:00 -	Ulkoilua tai toimintaa liikuntasalissa <i>esim. Lakanan heilutus muutama aikuinen heiluttaa isoa lakanaa lasten maatessa alla. (hiljaa, kovaa, myrsky). Lopuksi lakana laskeutuu lasten päälle.</i>
n.12:00	Ruokailu
12:30-	Yhteinen rauhoittumishetki, satutuokio <i>Keinutus: aikuiset keinuttavat jokaista viltissä vuorotellen Pienemmät menevät päiväunille, isompien kanssa, jotka eivät nuku päiväunia, voidaan tehdä esimerkiksi vuorovaikutusleikkejä</i> <i>esim. Koske keltaista: Leikinvetäjä antaa ohjeen, esim. "Koske keltaista!" Leikkijät etsivät kyseisen värisen kohdan omista vaatteistaan tai muista varusteistaan ja koskettavat sillä toisen leikkijän keltaista kohtaa. Jos jollakin leikkijällä ei ole keltaista, hän voi koskettaa toisen keltaista kädellään. Jos vain yhdellä leikkijöistä on keltaista koskettavat kaikki muut sitä kädellään. Sen jälkeen vetäjä antaa uuden ohjeen.</i>
13:00 – 13:30	Yhteisleikkiä/ -toimintaa, harjoitellaan ryhmässä toimimista
13:30 - 14:00	Vapaata leikkiä/ pelejä/ satuja Lapset haetaan

HUOM! Tämä runko on VAIN esimerkki. Suunnittele toiminta aina sen mukaan, minkä ikäisiä lapsia on tulossa ja huomioi heidän tarpeet ja taidot!

Vuorovaikutusleikkejä löydät esimerkiksi näiltä sivustoilta, huomioi lasten kehitysvaiheet:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/tutustumisleikit/

<http://kasvatus.wikispaces.com/Vuorovaikutusleikit>

<http://www.theraplay.fi/doc/Leikkilista.pdf>

LÄHTEET:

Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa – Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Kirjayhtymä oy, Helsinki.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.
MLL Vanhempainnetti www-sivut. www.mll.fi

Lisäksi otteita opinnäytetyöni tutkimuksesta

Ohjeistuksen laatija:
Marissa Martikainen